

VEILIGHEIDSDOSSIER - Verwezenlijking

Omschrijving:	Sloopwerken en nieuwbouw burelencomplex
Werfadres:	Tragel 67 – 9308 Aalst
Opdrachtgever:	Jan De Nul Tragel 60 - 9308
Architect:	Philippe Samyn and Partners Steenweg op Waterloo 1537 – 1180 Brussel
Veiligheidscoördinator:	Probam nv Korte Keppestraat 7 bus 63 – 9320 Aalst
VC Ontwerp:	Pieter Marchand - 0471 76 44 51 – pieter.marchand@probam.be
Veiligheidscoördinator:	EvoPlus bv Vogelkersstraat 5 - 9700 Oudenaarde – www.evoplus.be
VC Verwezenlijking:	Pieter Marchand - 0471 76 44 51 - pieter@evoplus.be

VEILIGHEIDSDOSSIER - Verwezenlijking	1
DEEL 1: VEILIGHEIDS- & GEZONDHEIDSPLAN	4
Inleiding	4
Intentieverklaring	5
Checklist interactierisico's	6
Beschrijving van het project	7
Fasering van de werken – kritieke fasen	7
Gegevens van de tussenkomende partijen	9
Administratie	9
Verantwoordelijkheden van tussenkomende partijen	9
Checklist risico's beginsituatie	13
Risicoanalyses met bijhorende preventiemaatregelen	15
Bouwplaatsreglement	40
Verantwoording ontwerp en uitvoeringsmethode	41
Toelichting valbeveiliging: borstwering versus valharnassen	46
DEEL 2: COÖRDINATIEDAGBOEK	52
Inleiding	52
Gegevens van de tussenkomende partijen	53
Verslagen van de veiligheidscoördinator	54
Verslagen van de werfvergaderingen	54
Briefwisseling	54
Ongevallen en incidenten	54
DEEL 3: POSTINTERVENTIEDOSSIER	55
Inleiding	55
Algemeen	57
Afbraak	58
Rioleringen en regenwater	59
Ruwbouw	60
Daken en dakgoten	61
Buitenschrijnwerk	62
Ventilatie	63
Gas, verwarming, sanitair warm water en water	64
Elektriciteit en andere bekabeling	65
Lift	66

Omgevingsaanleg	67
Verklaring van overdracht van het postinterventiedossier (PID).....	68

Datum	Init.	Update veiligheidsdossier
18/10/2019	Probam	Opmaak veiligheids- en gezondheidsplan (VGP) en opstart van het coördinatiedagboek en postinterventiedossier.
26/4/2020	Probam	Update VGP
6/3/2021	PM	Update VGP
27/3/2023	PM	Update VGP – herstart vanaf nieuw basisdocument
---	---	Afwerken van het postinterventiedossier (PID) en van de andere coördinatie-instrumenten.

DEEL 1: VEILIGHEIDS- & GEZONDHEIDSPLAN

Inleiding

Dit onderdeel is het veiligheids- en gezondheidsplan, kortweg het veiligheidsplan. Dit veiligheidsplan dient aan elke kandidaat-aannemer bezorgd te worden. Zo kunnen zij tijdig rekening houden met de opgelegde preventiemaatregelen.

Op de 2 pagina's hierna vindt u de "Intentieverklaring" en "Checklist risico's interactie". Door deze in te vullen, geeft de kandidaat-aannemer zijn akkoord met het veiligheidsplan.

Elke kandidaat-aannemer moet deze "intentieverklaring" en "checklist interactierisico's" op voorhand invullen tijdens de prijsvraag. Deze worden door de kandidaat aannemers, samen met hun offertebundel, bezorgd aan de opdrachtgever. De opdrachtgever mailt de verzamelde "intentieverklaringen" en "checklists interactierisico's" door naar de veiligheidscöördinator. Enkel deze documenten worden beoordeeld tijdens de "offertebeoordeling", tenzij er expliciet door de veiligheidscöördinator bijkomende eisen worden gesteld. Het afwezig zijn van de intentieverklaring resulteert in een negatief advies bij de offertebeoordeling. Het afwezig zijn van de "checklist interactierisico's" wordt geïnterpreteerd als een akkoord met het veiligheidsplan, en heeft geen invloed op de beoordeling.

Op 1 werf is slechts 1 veiligheidsplan, namelijk het veiligheidsplan van de veiligheidscöördinator.

Volgens de wetgeving moet een veiligheids- en gezondheidsplan de volgende elementen bevatten:

N°	Wetgeving	Terug te vinden
1	De beschrijving van het te realiseren bouwwerk vanaf het ontwerp tot de volledige verwezenlijking ervan.	Zie "Beschrijving van het project", "Fasering van de werken" en het dossier van de architect.
2	De beschrijving van de resultaten van de risicoanalyses.	Zie "Risicoanalyses en bijhorende preventiemaatregelen".
3	De beschrijving van de preventiemaatregelen.	Zie "Risicoanalyses en bijhorende preventiemaatregelen".
4	De raming van de duur van de verwezenlijking van de verschillende werken of werkfasen die tegelijkertijd of na elkaar plaatsvinden.	Zie "Fasering van de werken".
5	De lijst met de namen en de adressen van alle opdrachtgevers, bouwdirecties en aannemers, vanaf het moment dat deze personen bij de bouwplaats betrokken worden.	Zie "Gegevens van de tussenkomende partijen".
6	De naam en het adres van de veiligheidscöördinator ontwerp.	Zie "Gegevens van de tussenkomende partijen".
7	De naam en het adres van de veiligheidscöördinator verwezenlijking vanaf het moment van zijn aanstelling.	Zie "Gegevens van de tussenkomende partijen".

Intentieverklaring

De hiernavolgende verklaring dient op voorhand door elke kandidaat-(onder)aannemer te worden ingevuld en ondertekend. Tijdens lopende aanbesteding: bezorgen aan aanbestedend bestuur. In andere gevallen: [mail verslagen@evoplus.be](mailto:mail.verslagen@evoplus.be).

Firmanaam:
Straat: Nr: Bus:
Postcode: Gemeente: Land: België /

Uit te voeren werken:
Vermoedelijke uitvoeringsperiode: vanaf tot
Vermoedelijk aantal uitvoerders (arbeiders, zelfstandigen, onderaannemers + werfleiding):

Projectleider: Email:
Werfleider: Email:
Preventieadviseur: Email:
GSMnr verantwoordelijke: 04.../ is het nr. van

De aannemer verklaart het veiligheidsplan van de veiligheidscoördinator ontvangen te hebben.

De aannemer verklaart het veiligheidsplan begrepen te hebben en te zullen toepassen. De aannemer zal hiervoor de nodige instructies en controles organiseren. Dit zowel voor zijn eigen personeel, als voor zijn onderaannemers. De aanstellende aannemers zorgt voor eventuele vertalingen, zodat alle leidinggevenden, arbeiders en onderaannemers het veiligheidsplan begrijpen en toepassen.

Indien de aannemer volledig akkoord gaat met dit veiligheidsplan, moet hij geen eigen veiligheidsplan meer bezorgen. Indien de aannemer wenst af te wijken, of dit veiligheidsplan wenst aan te vullen, dan is dit steeds mogelijk. Hiervoor bezorgt de aannemer een bondig document met de specifieke afwijking of aanvulling.

De preventieadviseur of diens plaatsvervangende zal regelmatig toezicht houden op de werken.

Alle kosten horende bij de opgelegde preventiemaatregelen, zijn inbegrepen in de offerte of prijsafspraken met de opdrachtgever.

Voor akkoord:

Datum: .../ .../ 20...

Handtekening:

Naam:

Checklist interactierisico's

Als het veiligheidsplan van de veiligheidscoördinator volgens u voldoende de risico's beschrijft, dan hoeft u deze vragenlijst niet in te vullen.

Dit document dient om **nieuwe, specifieke risico's en interacties** voor dit project op te sporen. Dit om de veiligheid te kunnen coördineren.

Als hieronder wordt gesproken over "het veiligheidsplan", gaat dit over het veiligheidsplan van de veiligheidscoördinator.

Deze vragenlijst moet ingevuld worden door de preventieadviseur van de aannemer. Indien er later nog nieuwe risico's moeten gemeld worden, dan kan dit nog steeds.

Er wordt NIET gevraagd om een standaard veiligheidsplan van de aannemer. Het is dus NIET de bedoeling om standaarddocumenten van u of uw onderaannemers te bezorgen. De documenten moeten reeds uitgefilterd worden zodat enkel de relevante informatie voor **de coördinatie van de veiligheid** doorgegeven wordt. Met andere woorden: de informatie die u eventueel doorgeeft is bij voorkeur **kort, bondig en heel specifiek**. Uw preventieadviseur is hiervoor opgeleid om een correcte analyse van de risico's en informatie te bezorgen.

Firmanaam:

Vraag 1: Veroorzaken uw werken risico's naar andere aannemers?

Nee, de werken veroorzaken geen risico's naar andere aannemers. → *Geen verdere info is nodig.*

Ja, de werken veroorzaken risico's naar andere aannemers. Maar het veiligheidsplan houdt hiermee voldoende rekening. → *Geen verdere info is nodig.*

Ja, de werken veroorzaken bijkomende risico's naar andere aannemers. Het veiligheidsplan houdt hier onvoldoende rekening mee. → *Graag specificeren: activiteit, risico, maatregelen en inbegrepen voorziene kostprijs.*

Vraag 2: Veroorzaken uw werken risico's naar de omgeving (openbaar domein, burens, uitbating, station, ...)?

Nee, de werken veroorzaken geen risico's naar de omgeving. → *Geen verdere info is nodig.*

Ja, de werken veroorzaken risico's naar de omgeving. Maar het veiligheidsplan van de veiligheidscoördinator houdt hiermee voldoende rekening. → *Geen verdere info is nodig.*

Ja, de werken veroorzaken bijkomende risico's naar de omgeving. Het veiligheidsplan houdt hier geen of onvoldoende rekening mee. → *Graag specificeren: activiteit, risico, maatregelen en inbegrepen voorziene kostprijs.*

Vraag 3: Veroorzaken uw werken (andere) grote risico's, die niet (voldoende) beschreven zijn in het veiligheidsplan? Of zijn er andere belangrijke risico's waarvan het nodig is dat de veiligheidscoördinator op de hoogte is?

Nee, de werken veroorzaken geen (andere) belangrijke risico's. → *Geen verdere info is nodig.*

Ja, de werken veroorzaken (andere) belangrijke risico's. → *Graag specificeren: activiteit, risico, maatregelen en inbegrepen voorziene kostprijs.*

Vraag 4: Zijn er vragen over het veiligheidsplan, de veiligheid van uw mensen, of veiligheid in het algemeen?

Nee, we weten voldoende om veilig te kunnen werken. → *Geen verdere info is nodig.*

Ja, er zijn nog vragen of onduidelijkheden om veilig te kunnen werken. → *Graag specificeren.*

Toezicht en organisatie van veiligheid van interne risico's, gebeurt in de eerste plaats door de hiërarchische lijn van de aannemer, in samenwerking met de preventieadviseur van de aannemer.

Beschrijving van het project

- Afbraak bestaande bebouwing en parking.
- Bouwen van nieuw hoofdkantoor.
 - o Maken van bouwput, tot -2.
 - o Bouwen van nieuw hoofdkantoor, zie ook fasering en kritieke fasen.
- Zie de ontvangen plannen en beschrijvingen.
- Bij afbraakwerken: asbestinventaris en sloopinventaris toe te voegen bij offertevragen aan aannemers.
- Bij werken binnen een bestaande uitbating Jan De Nul: interne veiligheidsregels toe te voegen bij offertevragen aan aannemers.

Fasering van de werken – kritieke fasen

Tijdens het project onderscheidt men de volgende fasen. Er wordt geadviseerd dat deze fasen elkaar niet overlappen, tenzij mits verwittigen van de veiligheidscoördinator en opstellen van de gepaste preventiemaatregelen.

De grote fasen:

- Fase 1: zone huidige personeelsparking en enkele aanpalende woningen.
Afbraak woningen, bouwen nieuwbouw kantoren deel 1 en verhuis naar nieuwbouw fase 1.
- Tijdens fase 1: asap in dienst stellen parking. Er dienen minimaal 2 betonvloeren op volle uitgeharde sterkte boven de parking te zitten voordat de parking in dienst mag komen. Zolang er geen bescherming is van minimaal 2 betonvloeren op sterkte, mogen er geen zware hijswerken boven gebeuren. Tenzij een stabiliteitsingenieur hier een schriftelijk advies kan op geven, dan moet dit advies gevolgd worden.
- Fase 2: huidige kantoren Jan De Nul.
Afbraak gedeelte huidige kantoren, bouwen nieuwbouw kantoren deel 2, aansluiten op bestaande kantoren (oud & nieuw) en verhuis naar nieuwbouw fase 2.

Per fase:

- Plaatsen van de werfinstallaties, werfomheining, sanitair, keten,
- Verwijderen van asbesthoudende en asbestverdachte materialen. Tijdens deze werken mogen in geen geval andere werken worden uitgevoerd. Er mogen pas andere werken gebeuren nadat de asbestwerkzone schriftelijk werd vrijgegeven. (*)
- Verwijderen van milieugevaarlijke en andere risicovolle materialen. Tijdens deze werken mogen in geen geval andere werken worden uitgevoerd.
- Verwijderen van gescheiden fracties aan materialen (hout, glas, isolatie, metalen ...).
- Afbreken van de structuren. Tijdens structurele afbraak mogen geen derden aanwezig zijn. (*)
- Grond- en graafwerken, dieper dan 1,2m (*)
- Funderingswerken.
- Ruwbouwwerken, betonwerken, metselwerken, gevelwerken.
- Er wordt geadviseerd dat er stellingen worden gebouwd voordat de vloerplaat van het eerder verdiep wordt dichtgelegd. Zo kunnen deze werken ook veiliger uitgevoerd worden. Het is veiliger

en goedkoper als deze stelling dan kan blijven staan tot nadat alle dak- en gevelwerken zijn afgerond.

- Dichtleggen van de verdiepen. (*)
- Gevelwerken (*)
- Dakwerken. (*)
- Plaatsen van buitenschrijnwerk.
- Plaatsen van technieken, ventilatie, afvoeren, verwarming, sanitair, elektriciteit, internet, ...
- Plaatsen van liften. (*)
- Spuiten PUR (vloerisolatie, ...). Tijdens deze werken mogen in geen geval andere werken worden uitgevoerd. Tot 48u na het spuiten van de PUR mogen er geen werken of andere langdurige aanwezigheid zijn. Tijdens deze 48u wordt de werkzone voldoende geventileerd.
- Ruwe afwerking, chape, pleisterwerken.... Ook voor, tijdens en na deze werken moeten alle collectieve valbeveiligingen intact worden gehouden.
- Fijne afwerking, binnenschrijnwerk, schilderwerken, ...
- Verwijderen van de werfinstallaties, werfomheining, sanitair, keten,
- Na alle nodige positieve keuringen kan het gebouw in dienst worden genomen.

(*) Fasen gemarkeerd met een (*) worden beschouwd als kritieke fasen.

De veiligheidscoördinator komt periodiek langs. De veiligheidscoördinator moet rekening houden met de kritieke fasen. Bij deze kritieke fasen dient er duidelijkheid te zijn over hoe de werken veilig zullen uitgevoerd worden. De preventiemaatregelen hiervoor staan omschreven in het veiligheidsplan. Indien mogelijk komt de veiligheidscoördinator tijdens de kritieke fasen nagaan of de afspraken worden nageleefd.

Om deze reden moet de veiligheidscoördinator tijdig op de hoogte gehouden worden van de planning van de werken. De opdrachtgever moet de veiligheidscoördinator tijdig verwittigen van deze kritieke fasen via een aparte mail naar de betrokken veiligheidscoördinator.

Gegevens van de tussenkomende partijen

- Zie coördinatiedagboek.

Administratie

- Om discussies achteraf te vermijden, vragen we met aandrang dat alle essentiële zaken (ook) steeds via mail naar de veiligheidscoördinator worden verstuurd. We denken hierbij aan de werkverslagen, planning enz. Documenten die op servers staan worden sneller over het hoofd gezien. We geven nooit enige stilzwijgende goedkeuring over enig verslag of document van derden.

Verantwoordelijkheden van tussenkomende partijen

- Veiligheidscoördinator:
 - o Voor de werken:
 - Verzamelt de nodige informatie om een specifiek veiligheidsplan op te maken.
 - Stelt een specifiek veiligheidsplan op.
 - Bezorgt dit aan de opdrachtgever en / of architect.
 - o Tijdens de werken:
 - Voert periodiek controles uit. Zie ook "kritieke fasen".
 - Maakt en verspreidt de verslagen, als onderdeel van het "coördinatiedagboek".
 - Pleegt overleg.
 - Informeert en adviseert alle betrokken partijen.
 - o Na de werken:
 - Verzamelt de nodige informatie om een specifiek postinterventiedossier (PID) op te maken.
 - Stelt een specifiek PID op.
 - Bezorgt dit PID aan de opdrachtgever.
- Opdrachtgever en ontwerper (architect, ...):
 - o Voor de werken:
 - Stellen tijdig een veiligheidscoördinator aan. Dit betekent reeds van in de ontwerpfase, voordat plannen een definitieve richting uitgaan.
 - Welzijnswet dd. 04/08/1996, art. 17: De bouwdirectie belast met ontwerp (= architect) en de opdrachtgever (bij bouwwerken > 500m²) passen de algemene preventiebeginselen toe van bij het eerste ontwerp. Deze keuzes kunnen van architecturale aard zijn, van bouwkundige aard, van technische aard, van planmatige aard en organisatorische aard zijn. Zij moeten dit doen tijdens alle fasen van het ontwerp van het bouwwerk. Ook in het KB TMB, art 14, staat nogmaals expliciet dat de bouwdirectie belast met ontwerp (= architect) de preventiebeginselen moet toepassen. In concreto: vb. voorkeur geven aan collectieve veiligheid (zoals borstweringen), boven persoonlijke beveiliging (zoals valharnassen).

- De ontwerper (en opdrachtgever indien bouwwerk > 500m²) bezorgen de risicoanalyses in verband met de gemaakte ontwerpkeuzes spontaan aan de veiligheidscoördinator ontwerp. Het niet maken van deze risicoanalyse ontslaat de partijen niet aan hun verplichtingen om de preventiebeginselen alsnog spontaan toe te passen.
- De risicoanalyses hebben betrekken op de genomen beslissingen om de risico's van werknemers en gebruikers (tijdens bouwfase en gebruiksfase) tot een maximum te beperken. Hierbij wordt rekening gehouden met:
 - A) De aard van het bouwwerk;
 - B) De wederzijdse inwerking van activiteiten van de diverse tussenkomende partijen die tegelijkertijd op de tijdelijke of mobiele bouwplaats aanwezig zijn;
 - C) De opeenvolging van activiteiten van de diverse tussenkomende partijen op een tijdelijke of mobiele bouwplaats wanneer een tussenkomst, na het beëindigen ervan, risico's laat bestaan voor de andere tussenkomende partijen die later zullen tussenkomen;
 - D) De wederzijdse inwerking van alle installaties of alle andere activiteiten op of in de nabijheid van de site waarde tijdelijke of mobiele bouwplaats is gevestigd, inzonderheid het openbaar of privaat goederen- of personenvervoer, het aanvatten of de voortzetting van het gebruik van een gebouw of de voorzetting van eender welke exploitatie;
 - E) De uitvoering van mogelijke latere werkzaamheden aan het bouwwerk.
- Hierbij valt op te merken dat budgetaire, stedenbouwkundige, esthetische of planningsgerelateerde argumenten steeds ondergeschikt zijn aan de welzijnswetgeving. De ontwerper dient hiermee van in het begin rekening te houden en te zorgen voor een inherent veilig ontwerp. Indien het project niet inherent veilig is, dienen ontwerper en opdrachtgever hun keuzes zo aan te passen zodat het wel inherent veilig is. Dit is en blijft de verantwoordelijkheid van de ontwerper.
- Bezorgen aan de veiligheidscoördinator alle nuttige gegevens zodat een specifiek veiligheidsplan kan opgemaakt worden. Dit gaat zowel over het project zelf, als over de omstandigheden waarbinnen dit project wordt uitgevoerd (bestaande leidingen, asbest, zones in gebruik, ...).
- Maken een oriënterende planning op. Het doel hiervan is dat er een realistische uitvoeringstermijn wordt bepaald, waarbinnen een bouwproject kan afgerond worden rekening houdend met de Wet Welzijn op het Werk en andere veiligheidswetgeving. Hierbij wordt rekening gehouden met het vermijden van gelijktijdige activiteiten en de bijhorende interactie van risico's (risico-interactie vermijden aan de bron door een realistische planning), dat er steeds veilige werkvloeren zijn met collectieve veiligheid (geen uitvoering met valharnassen, ...), dat er steeds kan gekozen voor de veiligste courante uitvoeringsmethode (geen minder veilige methoden om planning te kunnen halen, ...), enz. Als de planning een veilige uitvoering hindert, moet de planning aangepast worden. Deze planning houdt zowel rekening met haalbare (deel)termijnen, als het vermijden van overlappingsen binnen een zelfde zone.
- Bezorgen op voorhand het veiligheidsplan aan kandidaat aannemers. Zo kunnen de kandidaat aannemers rekening houden met de gevraagde preventiemaatregelen.

- Tijdens de werken:
 - Bezorgen regelmatig en spontaan de planning en de contactgegevens van de gekende aannemers (naam, functie, email, GSM en adres).
 - Houden voldoende toezicht op de werken en maakt indien noodzakelijk ook opmerkingen omtrent veiligheid. Veiligheid is geen exclusieve taak voor de veiligheidscoördinator.
 - Zien erop toe dat alle partijen voldoende medewerking verlenen aan de veiligheidscoördinator.
 - Zien erop toe dat de aannemers snel reageren op gemaakte opmerkingen. Het is niet de bedoeling dat opmerkingen zich herhalen.
 - Weren aannemers of arbeiders van zijn eigendom, wanneer deze er niet in slagen om de werken veilig uit te voeren. In het bijzonder als deze een gevaar opleveren voor anderen (andere aannemers, collega arbeiders, omgeving, ...).
 - Bij blijvende problemen leggen zij de werken stil totdat er opnieuw veilig kan gewerkt worden.
 - Informeren de veiligheidscoördinator over alle aspecten die met veiligheid te maken hebben. Er worden geen stilzwijgende goedkeuringen verleend door de veiligheidscoördinator.
- Na de werken:
 - Zien erop toe dat de aannemers tijdig hun asbuiltinginformatie doormailen naar de veiligheidscoördinator. Dit gebeurt best voordat de laatste factuur van die betrokken aannemer betaald wordt.
 - De opdrachtgever bewaart het ontvangen postinterventiedossier (PID). Dit PID moet bezorgd worden aan toekomstige eigenaars, via de notaris.
- Ontwerper, architect en studiebureau:
 - Tijdens de werken:
 - Controleren regelmatig de werken, ook op het vlak van stabiliteit en veiligheid.
 - Bij de minste twijfel over de stabiliteit, dienen de werken in de risicozone stilgelegd te worden.
 - Bij ernstige problemen met veiligheid en stabiliteit, dient de veiligheidscoördinator hieromtrent in een aparte mail geïnformeerd te worden, zodat wij de architect / ingenieur hierin kunnen steunen. Gelieve dit in een aparte en duidelijke mail te doen, en niet enkel via de regelmatige verslaggeving. Dit om te vermijden dat dit over het hoofd wordt gezien. We geven nooit een stilzwijgende goedkeuring op verslaggeving van derden.
- Aannemers en andere uitvoerders (aannemers, personeel van opdrachtgever, derden ...):
 - Voor de werken:
 - Nemen aandachtig het veiligheidsplan door.
 - Bezorgen de "Intentieverklaring" (blz. 4) tijdig aan de veiligheidscoördinator.
 - Organiseren zich zo dat het veiligheidsplan kan gevolgd worden. Bij vragen of alternatieven informeren zij tijdig de veiligheidscoördinator.
 - Voeren tijdig de nodige werfmeldingen uit en bezorgen een kopie aan de veiligheidscoördinator. De aannemer zorgt ervoor dat de gegevens van de veiligheidscoördinator ingevuld worden op de werfmelding.
 - Tijdens de werken:
 - Voeren de werken veilig uit. Hiervoor baseren zij zich op het veiligheidsplan en de bestaande wetgeving, normen, codes van goede praktijk, instructies van de fabrikanten, We maken geen enkel onderscheid in de hoedanigheid van de

- uitvoerders. Iedereen op de werf dient het veiligheidsplan te volgen, ongeacht hun statuut (arbeiders, zelfstandigen, opdrachtgever, ...)
- Volgen nauwgezet de richtlijnen van de ontwerper, architect en/of ingenieur, in het bijzonder deze over de veiligheid en stabiliteit.
 - Houden voldoende toezicht op hun eigen personeel en op hun onderaannemers.
 - Weren (onder)aannemers of arbeiders, wanneer deze er niet in slagen om de werken veilig uit te voeren. In het bijzonder als deze een gevaar opleveren voor anderen (andere aannemers, collega arbeiders, omgeving, ...).
 - Laten de leuning en andere beveiligingen staan. Indien deze alsnog weg moeten, plegen zij eerst overleg met de veiligheidscoördinator.
- Na de werken:
- Bezorgen alle asbuil informatie aan de veiligheidscoördinator. Dit gaat onder andere over asbuilplannen, technische fiches, keuringen, stavingstukken, richtlijnen onderhoud, handleidingen geplaatste toestellen en alle andere informatie die nuttig kan zijn voor de eigenaars en gebruikers.

Checklist risico's beginsituatie

Dit betreft de situatie voordat de werken van de aannemer starten. In te vullen op basis van informatie van de opdrachtgever / eigenaar / uitbater.

Risico	Informatie
Asbest aanwezig?	Asbestinventaris te bezorgen.
Koelmiddelen aanwezig? (airco, ...)	Nee.
PCB's aanwezig? (transformatoren, ...)	Nee.
Radioactieve stoffen? (ionische branddetectie, bliksemafleiding, ...)	Nee.
Opslagtanks, ondergronds of bovengronds?	Nee.
Varia gevaarlijke stoffen? (batterij, TL, loodhoudende verf, teer ...)	Sloopopvolgingsplan te bezorgen.
Aanwezigheid allerhande leidingen in het algemeen?	Nee.
Hoog-risico leidingen? (Fluxys, NATO, Air Liquide, ...)	Nee.
Gasinstallaties of gasleidingen aanwezig?	Nee.
Elektrische installaties aanwezig?	Nee.
Elektr. installaties op hoogte? (HS-luchtleiding, bovenleiding, ...)	Nee.
Elektr. installatie terug spanning? (zonnepanelen, noodgroep, ...)	Nee.
Stoomleidingen, extreme hoge of lage temperaturen, ... ?	Nee.
Andere leidingen? (medisch, perslucht, water, telefonie, data, ...)	Nee.
Risico op bodemvervuiling?	Nee.
Risico op explosieven? (station, Westhoek, Kanaalzone, doelwit...)	Nee.
Zwakke grond voor kranen enz? (kelder, aanvulling, RWputten, ...)	Ja, vroeger was dit gebied de oude loop van de Dender. Hiermee is rekening gehouden.
Risico's door huidige uitbating? Liften? Machines? Ex-zones?	Nee.
Stralingsrisico? (radioactief, ioniserend, GSM masten, radio, ...)	Nee.
Biologische gevaren? (rioleringsgassen, dieren, ongedierte, ...)	Nee.
Voorgeschiedenis terrein? Vorige uitbatingen of gebruik?	Nee.
Gevaarlijke omgeving? (verkeer, trein, tram, SEVESO, ...)	Nee.
Gevoelige omgeving? (school, crèche, bewoning, station ...)	Ja, werken vlak naast een woonwijk. Bij manoeuvres in de woonstraten is verkeersbegeleiding noodzakelijk. Verkeer maximaal langs de Tragel laten verlopen. Verkeer maximaal in een lus laten rijden, of manoeuvres is een afgesloten zone.
Risico op onbevoegden? (personeel, studenten, burens, ...)	Nee.
Invloed op bestaande evacuatie of aanrijroute brandweer?	Nee.
Moelijkheden om werf te bereiken voor werfverkeer?	Ja, zie hierboven betreffende de woonwijk.
Andere bouwprojecten bezig in de onmiddellijke omgeving?	Ja, in de toekomst zijn er riolerings- en wegeniswerken in de Tragel. Omleidingen en circulatie in overleg met de aannemer van de riolerings- en wegeniswerken.
Postinterventiedossier bestaand gebouw?	Nee.

Bestaande constructie of omgeving bouwkundig onstabiel?	Nee.
Gevaarlijke openingen of situaties in bestaande constructie?	Nee.
Andere risico's of varia? ... ?	Momenteel wordt nog geen rekening gehouden met de verbinding naar de bestaande gebouwen. Dit is een aparte fase / dossier.

Risicoanalyses met bijhorende preventiemaatregelen

Specifieke risico's met bijhorende preventiemaatregelen

Aanwezigheid van gevaarlijke stoffen		
<ul style="list-style-type: none">- Asbest – gebonden toepassingen.	<ul style="list-style-type: none">- Blootstelling aan asbestvezels.- Vorming van kankers en andere chronische ziekten op lange termijn.- Bijkomende vervuiling van de rest van het gebouw of het terrein (vb. omdat men niet weet dat er asbest aanwezig is).	<p>Vóór de werken:</p> <ul style="list-style-type: none">- Opmaken van een asbestinventaris bij alle afbraakwerken. Bij werken in een uitgebaat gebouw, dient deze asbestinventaris al voorhanden te zijn om het personeel van de uitbating te beschermen. Indien er nog geen asbestinventaris aanwezig is, wordt de opdrachtgever geadviseerd de inventaris zo snel mogelijk op te maken. Zo krijgt hij een beter zicht op de aanwezigheid van het asbest op voorhand. Dit vermijdt dure meerwerken, contaminatie en werkt dus kostenbesparend. De inventaris dient van het type “destructief onderzoek” te zijn. Er moet hoe dan ook een inventaris aanwezig zijn voordat de afbreker zijn afbraakwerken aanvat. Dit geldt voor alle afbraakwerken in gebouwen, zowel privé als openbaar.- De arbeiders van de asbestverwijdering moeten de nodige wettelijke opleiding en bijscholing gekregen hebben. De opleidingsattesten moeten beschikbaar zijn op de werf.- De asbestverwijderaar meldt de asbestwerken aan de FOD WASO via het specifieke asbestmeldingsformulier. Dit gebeurt minimaal 14 dagen op voorhand. De asbestverwijderaar meldt dit tegelijk aan de veiligheidscoördinator.- Nakijken of de procedure “eenvoudige handelingen” mag toegepast worden. Deze procedure is enkel toegelaten bij asbesttoepassingen in goede staat, die eenvoudig kunnen losgemaakt worden en waarbij het risico op vrijkomen van asbestvezels minimaal is. Indien dit niet mogelijk, dient de verwijdering via de procedure van hermetische zone te gebeuren.- De asbestverwijderaar werkt een nauwkeurig en specifiek werkplan uit: werfinrichting, voorbereidingen, metingen, valbeveiliging, afbraak, afvoer puin, reiniging, vrijgave De arbeiders worden hierover ingelicht via een toolbox. De veiligheidscoördinator ontvangt op voorhand een exemplaar.- De asbestverwijderaar maakt de werkplaats klaar voor verwijdering. Hij voorziet werfafsluiting, signalisatie, sanitair, stromend water, douches, een schaftkeet, ...- Wanneer nodig laat hij stellingen of rolstellingen bouwen, of zorgt ervoor dat het asbest veilig kan bereikt worden.- De asbestverwijderaar plaatst de nodige stofwanden met dubbel plastic om contaminatie van andere zones te vermijden. Waar nodig worden vloeren, wanden, ramen, installaties, ... ingepakt in plastic. Het gebruikte plastic moet steeds voldoende stevig zijn, en stevig vasthangen. <p>Tijdens de werken, dit geldt zowel voor arbeiders als voor wie zelf asbest verwijdert als particulier:</p> <ul style="list-style-type: none">- Specifieke persoonlijke bescherming: stofmasker FFP3 van goede kwaliteit, een stofdichte wegwerpoveral (genre “tyvek”), stevige wegwerphandschoenen.

		<ul style="list-style-type: none"> - Ten strengste verboden om snel ronddraaiend of bewegend gereedschap te gebruiken, zoals boren, slijpschijven, zaagmachines, Ook hogedrukreinigers zijn nooit toegelaten bij asbesttoepassingen. - De asbesttoepassing maximaal in 1 geheel behouden: niet nodeloos breken. - De asbesttoepassing fixeren of nat maken: bij voorkeur met speciaal fixatiemiddel. Nat maken met water is hoe dan ook beter dan droog werken. - De asbesttoepassing zo snel mogelijk en voorzichtig in de gepaste asbestzak of asbestcontainer leggen. Niet mee gooien, niet op stampen, niet onnodig verplaatsen. De zak of container wordt na elke werkdag grondig dicht gedaan. - De asbesttoepassing wordt direct gescheiden ingezameld. Asbest mag niet gemengd worden met ander puin of samen met ander puin afgevoerd worden. - Luchtmetingen, minimaal 1. Afwijkende resultaten worden meteen doorgegeven aan de veiligheidscoördinator. <p>Na de werken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grondig reinigen van de werkplaats. Hetzij met dweilen, hetzij met speciale stofzuigers. - Niet stofzuigen met gewone stofzuigers, dit maakt de verspreiding enkel groter. Asbestvezels worden niet tegengehouden door een klassieke filter. - Gebruikt plastic van de afscherming mee afvoeren met het asbestafval. - Alles wat mogelijk in aanraking is gekomen met asbestvezels grondig reinigen of mee afvoeren met het asbestafval. - Gebruikte handschoenen, werkpak, P3-masker, ...mee afvoeren met het asbestafval. - Bezorgen van verwerkingsattest. De oorsprong (werfadres) van de asbesttoepassing moet origineel op het attest vermeld staan. - Bezorgen van vrijgaveattest, zodat de werkzone mag betreden worden door iedereen. - Update van de asbestinventaris.
<ul style="list-style-type: none"> - Asbest – ongebonden toepassingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Blootstelling aan asbestvezels. - Vorming van kankers en andere chronische ziekten op lange termijn. - Bijkomende vervuiling van de rest van het gebouw of het terrein (vb. omdat men niet weet dat er asbest aanwezig is). 	<p>Alle preventiemaatregelen horende bij asbest – gebonden toepassingen zijn hier ook van toepassing. Bijkomende preventiemaatregelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Afbraak mag enkel uitgevoerd worden door een erkend aannemer. Het is ten strengste verboden om dergelijke werken zelf uit te voeren of te laten uitvoeren door aannemers die niet op de volgende lijst staan: http://www.werk.belgie.be/lijst_asbestverwijderaars.aspx - Procedure “Werken in zone”. - Voorzien van hermetisch afgesloten zone waarin een gecontroleerde onderdruk in stand gehouden wordt. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van specifieke ventilatoren met filters en luchtdrukmetingen. De verkregen onderdruk wordt 4x daags gecontroleerd. Men dient een onderdruk van 10 a 40Pa realiseren. De onderdruk blijft gehandhaafd buiten de werkuren, tot na de reiniging van de werkzone. Bij problemen met het instandhouden van de onderdruk, moet automatisch een hoorbaar alarm afgaan. - De gebruikte filters zijn absoluutfilters met een rendement van minimum 99,997% (filterklasse U15). Waar nodig wordt gebruik gemaakt van meertrapsfilters. Bij verzadiging of falen van de filters, moet automatisch een hoorbaar alarm afgaan. - De aanvoer van verse lucht gebeurt via het personensysteem.

		<ul style="list-style-type: none"> - De afvoer van gefilterde lucht gebeurt naar de buitenlucht. - De installaties worden op aparte elektrische kringen geplaatst. Dit om te vermijden dat elke elektrische storing, waar dan ook, ervoor zorgt dat de onderdruk wegvalt. - Er wordt gebruikt gemaakt van dubbelwandige stevige polyethyleenfolie met een minimum dikte van 0,2mm. De folies overlappen minimaal 200mm. - Voorzien van sassensysteem bestaande uit 3 compartimenten. Deze worden regelmatig gereinigd, bieden voldoende privacy en worden verwarmd. Van buiten naar binnen: <ul style="list-style-type: none"> • Zuiver compartiment. Hier kan de arbeider zijn privékleedij uitdoen of aandoen. Hier kan hij ook zijn propere werkkledij aandoen. • Douchecompartiment, uitgerust met warm water, douchekop, zeep, handdoeken, ... • Vuil compartiment, voor het uitdoen en verzamelen van gebruikte werkkledij. - Voorzien van luchtmetingen binnen en buiten de werkzone. - De arbeiders van de asbestverwijdering moeten de nodige wettelijke opleiding en bijscholing gekregen hebben. De opleidingsattesten moeten beschikbaar zijn op de werf.
<ul style="list-style-type: none"> - Aanwezigheid van allerhande andere (beperkt) schadelijke stoffen (batterijen, TL-lampen, resten gevaarlijke stoffen in flessen, jerrycans,) 	<ul style="list-style-type: none"> - Contact met gevaarlijke stoffen. - Milieuvervuiling. 	<ul style="list-style-type: none"> - Apart in te zamelen en te bezorgen aan gespecialiseerde verwerker. - Deze verwijdering moet gebeuren voordat de reguliere afbraakwerken gebeuren.
Aanwezigheid van nutsleidingen		
<ul style="list-style-type: none"> - Aanwezigheid van nutsleidingen, algemeen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Schade of gewonden bij raken nutsleidingen. - Beschadigen van de nutsleidingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - In ontwerpfase moeten de leidingenplannen opgevraagd worden door de ontwerper. Zo kan deze rekening houden met de ligging van bestaande leidingen, om zo de risico's tot een minimum te beperken. - In uitvoeringsfase moeten de leidingenplannen opgevraagd worden de hoofdaannemer die verantwoordelijk is voor de grond-, sleuf-, kelder- of leidingenwerken. - Er mogen geen graafwerken gebeuren als er geen leidingenplannen aanwezig zijn op de werf. - Op de werf moeten de plannen bekeken worden door iemand die voldoende kennis heeft van planlezen en de gebruikte taal op de verschillende plannen goed beheerst. - Het gekende tracé van de leidingen moet gesignaleerd worden. - Bij gevaarlijke werken mag enkel de verharding machinaal verwijderd worden. De rest rond gevaarlijke leidingen moet handmatig of met een grondzuigmachine. - Manueel sonderen naar leidingen. - Eventueel overleg met de betrokken eigenaars van de leidingen, zeker als er vragen zijn. - Bij twijfel de werken onderbreken totdat er zekerheid is (extra info, test door eigenaar / uitbater, ...). - De nodige veiligheidsafstanden respecteren. - De stabiliteit en de werking van de bestaande leidingen garanderen. Indien bestaande leidingen over een grotere afstand komen vrij te hangen, moeten de richtlijnen van de uitbaters gerespecteerd worden: ophangen, voldoende stevig ophangconstructie, voldoende aantal ophangpunten, geen te grote doorbuiging, ...

		<ul style="list-style-type: none"> - Bij beschadigingen van leidingen altijd onmiddellijk te betrokken eigenaar waarschuwen. Het is veiliger en goedkoper (vaak gratis!) als de herstellingen onmiddellijk kunnen gebeuren door de betrokken eigenaar.
- Werken op openbaar domein.	<ul style="list-style-type: none"> - Schade of gewonden bij raken nutsleidingen. - Beschadigen van de nutsleidingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aanvraag doen via KLIP / KLIM. - Eventueel overleg met de betrokken eigenaars van de leidingen, zeker als er vragen zijn. - Bij twijfel de werken onderbreken totdat er zekerheid is (extra info, test door eigenaar van de leiding, ...).
- Werken op privé domein.	<ul style="list-style-type: none"> - Schade of gewonden bij raken nutsleidingen. - Beschadigen van de nutsleidingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Plannen opvragen bij huidige eigenaar / uitbater. - Eventueel overleg met de betrokken eigenaars van de leidingen, zeker als er vragen zijn. - Bij twijfel de werken onderbreken totdat er zekerheid is (extra info, test door eigenaar van de leiding, ...).
- Aanwezigheid van elektrische installaties in het gebouw of binnen de werfzone.	- Elektrocutie / elektrisering.	<ul style="list-style-type: none"> - De spanning moet volledig uitgeschakeld worden. De aannemer bouwt, indien noodzakelijk, een nieuw elektrisch net op in opbouw ("paddenstoelen", verdeelborden, verdeeldozen die voldoen aan IP44, ...). De bestaande stopcontacten, leidingen, ... enz. binnen de werfzone moeten dus volledig buiten dienst en spanningsloos gezet worden. - Het nodige wordt gedaan dat de installaties niet per ongeluk opnieuw onder spanning worden gezet. Dit kan vb. door middel van een slot of een andere materiële ingreep die zekerheid biedt. De sleutel van het slot wordt bijgehouden door wie aan de installaties werkt. Een stukje plakband over een zekering telt niet als een goede beveiliging. Bij de zekering kan ook de reden vermeld worden van uitschakeling (evt. ook in Frans of Engels). - Na het spanningsloos zetten van de installaties, wordt dit gecontroleerd door op een veilige wijze metingen uit te voeren. Zeker bij oudere installaties is dit nuttig en noodzakelijk, aangezien elektrische kringen niet altijd lopen zoals men zou verwachten. - Bijzondere aandacht indien er ook elektriciteitsproductie aanwezig is. Vb. zonnepanelen, noodgroep, (nood)batterij, ... Bij twijfel worden er eerst opnieuw metingen uitgevoerd, een tijdje na het buitendienst stellen. Noodinstallaties komen soms maar na verloop van tijd actief, waardoor opnieuw spanning op het net wordt gezet. - Er is één duidelijke en opgeleide persoon die de verantwoordelijkheid en organisatie op zich neemt over het buiten dienst en in dienst stellen van (delen van) de installaties. Enkel deze verantwoordelijke mag installaties terug in dienst stellen. De contactgegevens van deze verantwoordelijke worden duidelijk op het elektrisch bord vermeld. Deze persoon is de werfleider, tenzij andere afspraken worden gemaakt.
Risico's horende bij de ondergrond		
- Zwakke ondergrond: losse aanvullingen, ondergrondse opslagtanks, kelders, ...	- Kantelen van kranen, vrachtwagens, betonpompen, stellingen, ...	<ul style="list-style-type: none"> - Funderingen enz. te berekenen, rekening houdend met de reële draagkracht. Dit geldt ook voor tijdelijke constructies zoals torenkranen. - Zwakke zone volledig met heras of oranje netten afbakenen + bord met het risico.
Risico's horende bij het huidige gebruik		
- Uitbating van commerciële activiteiten.	- Blootstelling van personeel, klanten, leveranciers, ... aan werfrisico's.	<p>Bouwwerken hebben een grote aantrekkingskracht, zowel op volwassenen als op kinderen. Kinderen, die niet vertrouwd zijn met de risico's, hebben een grotere kans op ongevallen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De interne veiligheidsregels van de uitbater moeten gevolgd worden. De aannemer neemt hiervoor zelf het initiatief. - De werfzone moet stevig en volledig afgeschermd zijn van de publiek toegankelijke gedeelten.

		<ul style="list-style-type: none"> - Leveringen en transporten moeten zo georganiseerd worden dat deze gebeuren buiten de drukste uren. Indien het echt niet anders kan, moet er een transportbegeleider voorzien worden. - Personeel van de uitbater wordt geïnformeerd over de werken en wordt verboden om zich op de werfzone te begeven. Dit zowel tijdens als buiten de werkuren. - Waar tijdelijk toch vlakbij, in of boven de uitbating moet gewerkt worden: werkzone maximaal afbakenen om interactie tot minimum te beperken. Overleg is nodig om te bekijken wat de opties zijn om de interactie tot nul te herleiden (spreiding in tijd, ruimte, ...).
Werken nabij verkeer		
<ul style="list-style-type: none"> - Werken op openbaar domein. - Tijdelijke inbeslagname openbaar domein. 	<ul style="list-style-type: none"> - Blootstelling van passanten aan werfrisico's. 	<ul style="list-style-type: none"> - Er dient steeds een afsluiting of afbakening te zijn tussen de werken en passanten. Dit geldt ook voor zeer korte werken, zoals leveringen, betonstorten, ... - Indien hiervoor een voetpad of fietspad wordt ingepalmd, moet hier steeds een vergunning voor gevraagd worden. Ook voor zeer korte werken, zoals leveringen, betonstorten, ... Het is dus beter dat dit, waar mogelijk, zoveel mogelijk binnen de bestaande werfzone georganiseerd wordt. - Hoe dan ook is het strikt verboden om zomaar op voetpaden of fietspaden te parkeren of stil te staan. Er moet altijd minstens een veilige zone afgebakend worden met signalisatiepaaltjes of met kegels, zodat de zwakke weggebruikers ten allen tijde een eigen zone hebben. Zwakke weggebruikers hebben voorrang op gemotoriseerd verkeer. Dit geldt ook voor zeer korte werken, zoals leveringen, betonstorten, ... - Obstakels voor voetgangers of fietsers moeten overbrugd worden. Vanaf er een niveaueverschil is van 20cm, dient dit valgevaar afgebakend te worden.
<ul style="list-style-type: none"> - Nabijheid van wagens, vrachtwagens, ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Aanrijding van de arbeiders 	<ul style="list-style-type: none"> - Opmaken en voorleggen van signalisatieplan. - Aanvragen van nodige vergunningen. - Duidelijk afbakenen van de werkzone, met een veiligheidszone. - Afsluiten van de werkzone, om nieuwsgierigen of doorgaand verkeer door de werf te vermijden. - Dagelijks controleren van de volledigheid van de signalisatie en werking van (knipper)lichten. - Arbeiders en andere aanwezigen dragen fluokledij, met minstens een propere fluo vest.
<ul style="list-style-type: none"> - Fietsers, voetgangers, ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Zwakke weggebruikers worden blootgesteld aan bijkomende risico's 	<ul style="list-style-type: none"> - Opmaken en voorleggen van signalisatieplan. - Aanvragen van nodige vergunningen. - Maken van een afgebakende doorgang voor de zwakke weggebruikers. Indien mogelijk vermijden om ze naar de overkant te sturen of een omlegging te laten volgen. In de praktijk kiezen zwakke weggebruikers de kortste weg. Gelieve hier dan uit te gaan van reële situatie, in plaats van een theoretische situatie.
<ul style="list-style-type: none"> - Werfverkeer 	<ul style="list-style-type: none"> - Aanrijdingen 	<ul style="list-style-type: none"> - Goede communicatie met de chauffeurs, zowel eigen als van leveranciers. Langs waar kan de werf bereikt worden? Waar draaien? Waar wachten als er geen plaats is? Aanmelding? Verkeersbegeleiding? - Putten en andere risico's voor manoeuvrerend verkeer moeten duidelijk gesignaleerd worden. - Werfverkeer wordt uitgerust met technische hulpmiddelen om aanrijdingen te vermijden, zoals dodehoekspiegels of -camera's, sensoren, achteruitrijsignalen, - De snelheid wordt beperkt tot stapvoets verkeer, zijnde 5km/u. - De wegcode wordt gerespecteerd. - Tijdens het rijden heeft men 100% aandacht bij het rijden. Ook handsfree bellen leidt af. Tijdens telefoongesprekken staat men beter stil.

		<ul style="list-style-type: none"> - Er worden duidelijk afgebakende doorgangen gemaakt voor voetgangers en fietsers. - Vermijdt dat vrachtwagens achteruit moeten rijden. Laat ze maximaal in een kring rijden, en draaien binnen de werfzone. Manoeuvres op de openbare weg moeten met verkeersbegeleiding.
Interacties met de omgeving		
<ul style="list-style-type: none"> - Andere (bouw)werken die tegelijk bezig zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> - Interactie met andere projecten. <p>Mogelijk zijn er tegelijk wegenis- en rioleringswerken bezig.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vervoer voor werken van JDN worden mogelijk gehinderd door de wegenis- en rioleringswerken. - De wegenis- en rioleringswerken worden mogelijk gehinderd door de transporten voor de werf van JDN. 	<ul style="list-style-type: none"> - Interactie met andere projecten moet tot minimum beperkt worden. - De opdrachtgever dient de keuze te maken wanneer welke aannemer in welke zone mag werken. - De aannemers hebben respect voor elkaars werk en elkaars geplaatste beveiligingen (omheining, leuning, werfinrichting, ...). - De installatie, machines, voertuigen, kranen, stellingen, sanitair, ... van een andere aannemer mag enkel gebruikt worden mits uitdrukkelijke en schriftelijke toelating van de betrokken eigenaar. - Indien alsnog interactie of veiligheidsissues zou optreden, dient de veiligheidscoördinator onmiddellijk verwittigd te worden. - Nakijken in hoeverre transport of stockage via water een optie is.
Afbraakwerken		
<ul style="list-style-type: none"> - Onstabiele constructie tijdens de werken. 	<ul style="list-style-type: none"> - Instortingen. - Bedelving. - Vallen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Alle werken die een impact kunnen hebben op de stabiliteit, moeten goedgekeurd worden door de architect of een stabiliteitsingenieur. - Dit geldt voor afbraakwerken aan het gebouw, zoals aanpassingen aan dragende muren, kolommen, dakstructuren ... - Dit geldt ook voor afbraakwerken van tijdelijke schoringen, zoals schoren van een nieuwe betonvloer, bekisting, préfabelementen, ...
<ul style="list-style-type: none"> - Neerkomend puin. 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoofdwonden. - Bedelving. 	<ul style="list-style-type: none"> - De zone waar puin kan neergekomen, moet bijkomend afgeschermd worden. Dit om andere aanwezigen in de werfzone uit de gevarezone te houden. Ook risico's naar openbaar terrein of naar de burens moeten afgeschermd worden. Desnoods moet er een tijdelijke ontruiming gebeuren. - De aanwezigen dragen een veiligheidshelm.
<ul style="list-style-type: none"> - Stofvorming tijdens afbraakwerken. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ademhalingsproblemen, zowel op korte termijn als op lange termijn. - Beperkte zichtbaarheid. - Vervuiling van de omgeving. 	<ul style="list-style-type: none"> - De aanwezigen beschermen zich met stofmasker. Een P3 masker geeft als enige voldoende bescherming tegen het kankerverwekkende stof van stenen, beton, ... - Bij grote afbraakwerken, moet het puin bevochtigd worden met een nevelkanon en/of een sproei-installatie op de kraan. - Waar nodig worden stofschermen opgebouwd, om de rest van het gebouw te beschermen tegen bevuiling door stof. - Waar mogelijk wordt met een stortkoker het klein puin naar beneden gebracht.
Grondwerken		
<ul style="list-style-type: none"> - Aanwezigheid nutsleidingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Schade of gewonden bij raken nutsleidingen. - Beschadigen van de nutsleidingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zie eerder apart punt over nutsleidingen.

<ul style="list-style-type: none"> - Graven van putten, sleuven of andere uitgravingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bedelving van de aanwezigen in de uitgraving. - Vinden van onverwachte risico's (bodemvervuiling, explosieven, nutsleidingen, ...) 	<ul style="list-style-type: none"> - Algemene en belangrijke regel: vanaf een diepte van 1,2 meter, moeten er maatregelen getroffen worden om de veiligheid van de aanwezigen te garanderen. - Optie 1: uitgraven onder talud. Hierbij wordt er een veilige helling van 45° aangehouden. Een steilere helling is enkel toegelaten na schriftelijke toelating van een stabiliteitsingenieur. Hierbij wordt rekening gehouden met bewezen grondeigenschappen en de richtinggevende tabellen van Constructiv. - Optie 2: voorzien van een stevige beschoeiing. Afhankelijk van de situatie kan deze verschillende vormen aannemen: een sleuvenbak, beschoeiingsbak, palenwanden, berlinerwanden, - Optie 3: getrapt uitgraven, waarbij een trap maximaal 1 meter hoog is, en minstens even breed als hoog. - Optie 4, bij uitgravingen tussen 1,20m en 1,75m diepte: de onderste 1,20 meter mag loodrecht, het gedeelte erboven onder een hoek van 45°. - Combinaties mogen, mits een veilige overlapping. <p>Verdere algemene regels:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stockage van uitgegraven grond of andere stockage: minstens 1 meter afstand houden met de uitgraving. Een hoge druk op de grond verhoogt het risico op inkalven. - Opletten met vrachtwagens, betonpompen, kranen, ... vlakbij de uitgraving: de combinatie van een grote puntlast + trillingen door draaiende motor verhoogt lokaal sterk het risico op inkalven. Hou afstand. - Verlagen van de grondwaterspiegel is een aanvullende preventie maatregel. Bovenstaande regels blijven onverminderd van toepassing. - Aanvullingen van grond dienen gestabiliseerd te worden (aantrillen, ...). Vers aangevulde grond, zonder voldoende stabilisatie, kan voor instabiliteit zorgen bij verdere werken. Vb. bouwen van stellingen, afschoren van kranen, vrachtwagens, betonpomp, - Bij het vinden van nieuwe, onverwachte risico's moeten de werken onmiddellijk gestaakt worden. De projectleiding, opdrachtgever en veiligheidscoördinator moeten onmiddellijk verwittigd worden. Het gaat o.a. om het vinden van een bodemvervuiling, explosieven, nutsleidingen, ... of elk ander risico waarvoor extra preventie maatregelen nodig kunnen zijn. Wanneer noodzakelijk wordt de gevaarlijke zone geëvacueerd. Bij vinden van explosieven dient de politie direct verwittigd te worden.
<ul style="list-style-type: none"> - Hoogteverschil 	<ul style="list-style-type: none"> - Vallen in de put. 	<ul style="list-style-type: none"> - Diepe uitgravingen beveiligen tegen vallen in de uitgraving. Hetzij door stevige leuning nabij de rand, hetzij door vb. oranje netten op een veilige afstand. - Voorzie een veilige toegang tot de uitgraving. Dit kan door ladders. Bij langdurige werken dient er een trap te komen (vb. kelderwerken, ...). Voorzie een tweede uitgang, dit mag via een ladder.
<ul style="list-style-type: none"> - Grondwerken in de buurt van constructies, bomen, ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Instabiliteit 	<ul style="list-style-type: none"> - Bij werken in de onmiddellijke omgeving van constructies, bomen, ... moet men voldoende afstand bewaren. Bij twijfel dient een stabiliteitsingenieur geraadpleegd te worden, zodat de gepaste instructies kunnen gegeven worden.
<ul style="list-style-type: none"> - Gebruik van een graafkraan 	<ul style="list-style-type: none"> - Letsels na bewegende kraan. - Aanrijding. - Andere letsels. 	<ul style="list-style-type: none"> - Helmdracht in de ruime omgeving van een graafkraan. - Fluo kledij. - Niet meerijden aan de kraan. Niet aan de cabine hangen. Laat de kraanmachinist zich concentreren op zijn werk.

<ul style="list-style-type: none"> - Grondwerken nabij gevoelige constructies (leidingen, bomen, ...). 	<ul style="list-style-type: none"> - Schade. 	<ul style="list-style-type: none"> - Manueel graven. - Indien te veel werk voor manueel graafwerk: grondzuigmachine gebruiken.
Werken op hoogte		
<ul style="list-style-type: none"> - Werken op hoogte, algemeen 	<ul style="list-style-type: none"> - Vallende personen. - Vallende voorwerpen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bij alle werken met een valgevaar, meer of minder dan 2 meter, dient er nagekeken te worden welke preventiemaatregelen moeten getroffen worden. - Bij een valhoogte vanaf 2 meter, moeten er hoe dan ook maatregelen getroffen worden. Hierbij is de klassieke preventiehiërarchie, zoals altijd, ook van toepassing. In dalende volgorde van voorkeur: <ul style="list-style-type: none"> - Uitschakelen aan de bron: werken maximaal op de begane grond of grote werkvloer uitvoeren en voorbereiden. - Collectieve valbeveiliging: Plaatsen van borstweringen, leuning of stellingen. Openingen dichtleggen of stevig afschermen. De collectieve valbeveiliging wordt geplaatst door de aannemer die de risico's creëert. Deze valbeveiliging moet blijven staan totdat het risico definitief opgelost is ofdat de werken in deze zone definitief zijn beëindigd (incl. werken door andere partijen). - Persoonlijke valbeveiliging: valharnas, vastgemaakt aan een stevig ankerpunt. Valharnassen mogen enkel gebruikt worden als collectieve valbeveiliging echt niet haalbaar is. - Er kan hoe dan ook nooit toegelaten worden dat er werken op een hoogte vanaf 2 meter gebeuren zonder enige valbeveiliging. - Een leuningsysteem bestaat uit: <ul style="list-style-type: none"> - Stevige leuninghouders. - Een bovenleuning op 1m a 1,2m hoogte. - Een tussenleuning op 0,5m hoogte. - Een stootplint van minstens 15cm hoog. - Indien houten planken worden gebruikt, is dit minimaal klasse S8, met een dikte van 25mm. - Of volle panelen, stevige roosters, speciale netten, ... of andere alternatieven die een vallende persoon kunnen tegenhouden. - Alle collectieve beveiliging moet blijven staan / hangen totdat er een definitieve oplossing is. Bij omschakeling van voorlopige beveiliging naar definitieve beveiliging kan men zich tijdelijk behelpen met valharnassen, indien er geen andere opties zijn. Men dient hoe dan ook beveiligd te zijn tijdens deze omschakeling. - Bij risico op vallende voorwerpen, hijswerken, ... dient een zone onderaan afgebakend te worden.
<ul style="list-style-type: none"> - Werken boven elkaar of boven doorgangen 	<ul style="list-style-type: none"> - Vallende voorwerpen 	<ul style="list-style-type: none"> - Werk zo organiseren dat er niet boven elkaar wordt gewerkt. - Bij werken boven doorgangen, dient nagekeken te worden of er geen alternatieve doorgang is. Ofwel dient er boven de doorgang een voldoende stevig dak te worden gebouwd. - Bij werken op hoogte langs de openbare weg of andere drukke doorgangen: netten voorzien aan de stellingen of een andere preventiemaatregel om te vermijden dat passanten kunnen geraakt worden.

<ul style="list-style-type: none"> - Stellingen 	<ul style="list-style-type: none"> - Vallende personen. - Instabiliteit van de stelling. 	<ul style="list-style-type: none"> - Wie op stellingen werkt, moet de gepaste opleiding gekregen hebben: <ul style="list-style-type: none"> - De stelling betreden: basiscursus veiligheid (vb. VCA basis) of “Werken op hoogte module 1” - De stelling opbouwen, afbreken of structureel aanpassen: “Werken op hoogte module 2” - Toezicht houden op opbouw, afbraak, aanpassingen en keuren: “Werken op hoogte module 3” - Tijdens opbouw, afbraak of aanpassing wordt verdiep per verdiep afgewerkt. Op het einde van een werkdag is de resterende stelling altijd in orde. Kleinere stellingen worden altijd ofwel volledig opgebouwd, ofwel volledig afgebroken. - Iedereen die betrokken is bij de stellingwerken, draagt minimaal veiligheidsschoenen, een helm, handschoenen en een valharnas. - Tijdens stellingwerken moet de zone onderaan ruim afgebakend worden, er kan altijd een element vallen. - Stellingen dienen gekeurd te worden voordat ze gebruikt worden. Nadien worden ze periodiek gekeurd. Er dient een herkeuring te gebeuren na elke aanpassing, na 2 dagen niet gebruikt (weekend) en in elk geval om de 14 dagen. Wij adviseren nazicht voor elke werkdag. - De stelling mag enkel gebruikt worden door diegene die de stelling heeft gebouwd of diegene die opdracht heeft gegeven om de stelling te bouwen. Andere (onder)aannemers moeten toelating vragen aan de eigenaar / besteller van de stelling. De veiligheidscoördinator adviseert wel uitdrukkelijk dat er zoveel mogelijk werken vanop een zelfde stelling kunnen gebeuren, uiteraard mits respect voor de andere veiligheidsregels en mits het proper & veilig achterlaten van de stelling. - De maximale toegelaten belasting wordt vastgelegd bij overleg met alle toekomstige gebruikers. De maximale toegelaten belasting moet kenbaar gemaakt worden op de stellingkeuring. - De instructies van de fabrikant moeten strikt nageleefd worden. - Alle bruikbare werkvloeren zijn beveiligd met een leuningensysteem, aan alle zijden met valgevaar (dus ook zijkanten, en evt. ook muurkant). Een kruis of diagonaal is geen leuning. - De vloeren zijn minimaal 80cm breed en liggen volledig dicht over de volledige breedte en lengte. Eventuele openingen worden dichtgelegd of beveiligd met leuningen. De vloeren liggen per verdiep bij voorkeur in hetzelfde horizontale vlak. - De stelling steunt op een stevige ondergrond. Stevige verdeelbalken of stevige verdeelplaten kunnen zorgen voor bijkomende stabiliteit. Aandacht: er mogen geen bakstenen of betonstenen gebruikt worden. - De stelling wordt regelmatig beveiligd tegen bewegingen door middel van diagonalen. Deze diagonalen moeten aangebracht worden in de 3 dimensies. Vloeren kunnen gebruikt worden als horizontale diagonaal. Per “kolom” van boven elkaar gemonteerde diagonalen, worden 2 kolommen links en 2 rechts mee beveiligd. Of nog anders: per 5 vakken moet er een diagonaal zitten. - Een vrijstaande stelling heeft een maximale hoogte van 3x de breedte. Bij grotere hoogte: <ul style="list-style-type: none"> - ofwel de stelling breder maken (door voldoende en stevige afschorende poten, vooral bruikbaar bij een rolstelling) - ofwel de stelling verankeren. Aantal: minstens 1 per 20m² vertikaal oppervlak + 1 per 4 meter rondom (zijkanten en bovenkant). Dit is voor stellingen zonder zeilen of netten. Bij netten: dubbel zoveel. Bij zeilen: stabiliteitsnota. In elk geval moeten de richtlijnen van de fabrikant strikt gevolgd worden.
--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> - Indien de aannemer later reclame, stofdoeken of andere windvangende elementen wil hangen, moet hiermee rekening gehouden worden. Idem met katrollen of andere zaken die de stelling extra belasten. - Indien aan de stellingen een lift wordt gehangen, of andere constructies, moet hiermee rekening worden gehouden bij het verankeren en de keuring. - De maximale opening tussen stellingvloer en de gevel (of ramen) bedraagt 25cm. Als deze opening groter is: ofwel werken met consoles, ofwel leuningens plaatsen aan de muurzijde. - In de stelling moeten laddervloeren zitten, voor een veilige toegang tot alle niveaus. Bij langdurige werken (2 maand of langer) is het aan te raden om een trappentoren te plaatsen. Er wordt nooit langs de stelling geklauterd. - Het is verboden om zelf aanpassingen aan de stelling te doen, tenzij met toelating van de werfleiding. - Bij gevaarlijk weer zoals stormwind of onweer, wordt de stelling onmiddellijk verlaten. Er gebeurt geen opbouw, afbraak of aanpassingen van leuningens bij vrieskou. - Bij voorspellingen van stormwind: stellingdoeken verwijderen of voldoende openzetten, volgens regels van de fabrikant.
- Rolstellingen	<ul style="list-style-type: none"> - Vallende personen. - Instabiliteit van de stelling. 	<ul style="list-style-type: none"> - Idem als stellingen. - Altijd remmen dicht doen. - Rolstellingen niet verplaatsen als er iemand op staat. - Niet langs de buitenzijde op de rolstelling kruipen. - Geen takels gebruiken, tenzij hier expliciet goedkeuring is voor gegeven. - Geen doeken hangen aan rolstellingen (wind, ...) .
- Ladders.	<ul style="list-style-type: none"> - Vallen vanaf de ladder. - Omvervallen van de ladder. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ladders dienen voornamelijk om op een ander vloerniveau te geraken. - Ladders mogen per uitzondering gebruikt worden voor kortdurende, lichte werkzaamheden. - Voor alle andere werkzaamheden moet er een veilige werkvloer komen, zoals een rolstelling, een kleine stelling of een hoogtewerker. De volgende werken mogen nooit vanop een ladder gebeuren: boren, slijpen, lassen, werken waarvoor men kracht moet kunnen zetten, werken waarvoor men 2 handen nodig heeft, ... - Ladder stabiel opstellen: hoek van +- 75° en vastmaken tegen wegschuiven of wegglijden. - Handen vrij houden bij gebruik van een ladder. Gebruik evt. een draagtas over de schouder of op de rug. - Op elk moment mag slechts 1 persoon aanwezig zijn op de ladder. - De ladder dient 1m uit te steken boven het te bereiken vloeroppervlak, ofwel dient er een andere stevige handgreep aanwezig te zijn. - De delen van een schuifladder overlappen 4 treden. - Ladders worden best maar gebruikt voor hoogteverschillen tot 3 meter of 1 normaal verdiep. Bij grotere hoogteverschillen adviseren ten sterkste een trappentoren te plaatsen. - Ladders moeten in een onberispelijke staat zijn. Ladders worden jaarlijks nagezien door een bevoegd persoon.
- Trapopeningen.	- Valgevaar.	<ul style="list-style-type: none"> - Leuningsysteem te plaatsen. Gelieve deze zo te plaatsen dat deze zo lang mogelijk kan blijven staan, ook tijdens de chape- en pleisterwerken. Vb. betonijzers instorten in de druklaag.

		<ul style="list-style-type: none"> - Hoogte: minstens 1m, ook na het chapen. Hou dus rekening met de vloeropbouw. - Indien meerdere verdiepen: de trappen worden best meegeplaatst met de verdiepen. Zo heeft men meteen een veilige toegang tot de verschillende verdiepen. Alternatieven: voorlopige werftrap of trappentoren.
- Liftkokers.	- Valgevaar.	<ul style="list-style-type: none"> - Best per verdiep volledig dichtleggen. Zo heeft men ook een werkvloer. - Voordat die vloeren worden verwijderd, plaatst men eerst een leuningensysteem, vastgemaakt aan de dagkanten. Zo kan deze blijven hangen tijdens chape- en pleisterwerken. Hou rekening met de hoogte van de vloeropbouw.
- Grote technische kokers.	- Valgevaar.	<ul style="list-style-type: none"> - Best verdiep per verdiep dichtleggen. Dit met een vloer die zo ontworpen is, dat de vloer maximaal kan blijven liggen, ook tijdens de plaatsing van de technieken. - De aannemer ruwbouw voorziet direct L-profielen en legt daarop balken of een stevige vloer. Zo kan zowel de verdere ruwbouw, als de latere technieken veiliger verlopen.
- Kleine technische kokers.	- Valgevaar.	<ul style="list-style-type: none"> - Vloerwapening laten doorlopen. - Muren rondom al 1m boven vloerpas optrekken.
- Raamopeningen.	- Valgevaar.	<ul style="list-style-type: none"> - Indien geen borstwering van 1m hoog: leuningensysteem plaatsen. Deze wordt best in de dagkanten geplaatst, zodat deze kan blijven staan tijdens chape- en pleisterwerken. - Plaatsen van ramen: van binnenuit. Vanaf er een valgevaar is van 2m, dient men ook hier een valbeveiliging te gebruiken. Waar mogelijk leuning. Indien collectieve beveiliging niet mogelijk is, kan een valharnas gebruikt worden.
- Alle andere mogelijke openingen.	- Valgevaar.	<ul style="list-style-type: none"> - Beveiligen door collectieve systemen zoals doorlopende wapening, stevige platen, valnetten, leuning, op... , zo gekozen dat de beveiliging zo lang mogelijk kan blijven staan. - Openingen mogen niet bedekt worden door materialen die niet stevig genoeg zijn.
- Rand van verdiepingsvloeren en balkon.	- Valgevaar.	<ul style="list-style-type: none"> - Op voorhand een stelling rondom het gebouw zetten. - Een leuningensysteem plaatsen die buiten de (toekomstige) muren hangt. Zo kunnen de leuning blijven staan tijdens het bouwen van de muren.
- Werken op platte daken.	- Valgevaar.	<ul style="list-style-type: none"> - Op voorhand een stelling rondom het gebouw zetten. - Plaatsen van leuningensysteem. Bij voorkeur zo'n systeem die kan blijven staan tijdens het afwerken van de dakranden. - In uiterste nood kan men valharnas gebruiken. Hiervoor dient men op voorhand na te denken over het ankerpunt. Evt. een doodgewichtanker. De valharnassen moeten dan ook van in het begin al aanwezig zijn.
- Gebruik van een valharnas.	- Valgevaar wegens foutief gebruik.	<ul style="list-style-type: none"> - Valharnassen zijn toegelaten, maar er wordt zeer sterk benadrukt dat er altijd voorrang moet verleend worden aan collectieve beschermingsmaatregelen. Stellingen, leuning, valnetten, ... bieden een betere veiligheid dan valharnassen. De praktijk leert dat er zeer veel fouten gebeuren bij het gebruik van valharnassen (geen harnassen mee, slecht ankerpunt, ...). Daarom blijft de absolute voorkeur gaan naar collectieve beveiliging. Enkel als het technisch niet anders kan, kan een valharnas een optie zijn. <p>Voorwaarden voor een veilig gebruik van valharnassen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De valharnassen en toebehoren moeten aanwezig zijn. Elke arbeider die regelmatig aan valgevaar wordt blootgesteld, moet beschikken over een eigen valharnas. Dit valharnas moet continue aanwezig zijn, in

		<p>de werfkeet of bestelwagen. Dakwerkers, stellingbouwers, ... moeten altijd ter plaatse beschikken over valharnassen en toebehoren.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er moet op voorhand nagedacht worden over een stevig ankerpunt. Is er iets aanwezig? Indien niet, hoe zal de aannemer dit oplossen? Een oplossing kan een doodgewichtanker zijn. Opgelet: doodgewichtankers mogen niet gebruikt worden bij risico op vorst. Een ijslaagje tussen het anker en het dakoppervlak zorgt ervoor dat dit anker kan meegesleurd worden bij een val. - De arbeiders moeten de nodige uitleg krijgen over het gebruik van een valharnas. - Het harnas en de toebehoren moeten jaarlijks gekeurd worden. Ook na een val moet alles herkeurd worden. - Het is verboden om arbeiders in hun eentje te laten werken met een harnas. Bij een valpartij in een harnas moet het slachtoffer zeer snel kunnen bevrijd worden. Bij een val wordt immers de bloedstroom in armen en benen afgesloten, met alle gevolgen vandien. Een dodelijk herseninfarct kan gebeuren als het slachtoffer niet tijdig kan bevrijd worden. Dit kan al optreden na 10 minuten. Daarom mag men nooit alleen werken. De aannemer dient ook het nodige te voorzien voor een evacuatie van het slachtoffer. Hoe kan men een hangend slachtoffer veilig op de grond krijgen? - Geadviseerd dat de valharnassen worden uitgerust met speciale linten om het "harness suspension trauma" te beperken. De aanwezigheid van deze speciale linten is geen toelating om arbeiders wel alleen te laten werken. Snelle evacuatie blijft noodzakelijk, deze linten geven wel een beetje meer tijdsruimte.
- Plaatsen van nieuwe ankerpunten of levenslijnen	- Gebruik van nieuwe ankerpunten of levenslijnen, voordat ze klaar zijn voor gebruik.	- Sommige ankerpunten of levenslijnen kunnen niet meteen na plaatsing gebruikt worden. Indien deze niet direct na plaatsing mogen gebruikt worden, dient de plaatsers een rode tag aan te brengen. Deze rode tag moet geplaatst worden op elk ankerpunt of elk steunpunt van de levenslijn. Deze rode tag moet duidelijk maken (tekst en/of symbolen) dat het ankerpunt of de levenslijn niet mag gebruikt worden. De hoofdaannemer informeert zijn ploegen op het dak hieromtrent mondeling en schriftelijk. Na goedkeuring, mag het ankerpunt of de levenslijn in gebruik genomen worden. Men moet er prioriteit aan geven om geplaatste ankerpunten of levenslijnen zo snel als mogelijk in gebruik te nemen.
Hef- en hijstoestellen		
- Hef- en hijstoestellen, algemeen.	- Kwetsuren door verkeerde handelingen. - Ongevallen door technisch falen.	<ul style="list-style-type: none"> - Alle betrokken bij hef- en hijswerken moeten de gepaste opleiding gekregen hebben. Dit kan intern, zolang deze voldoet aan de wetgeving. - Alle betrokken bij hef- en hijswerken moeten de schriftelijke toelating hebben gekregen van hun werkgever om deze activiteiten uit te voeren. - Alle betrokken bij hef- en hijswerken dienen de overeenkomstige medische keuringen te ondergaan. - Alle hef- en hijstoestellen, samen met hun toebehoren, moeten beschikken over een indienstellingsverslag, een periodieke keuring (standaard om de 3 maand) door een EDTC, een veiligheidsinstructiekaarten en evt. tabellen of gebruiksvoorwaarden (capaciteit, ...). - Er mogen zich geen personen begeven onder de last. Er kan altijd iets mislopen, met dodelijke gevolgen. Dus geen (hijs)werken boven personen of gebouwen die in gebruik zijn.

<ul style="list-style-type: none"> - Torenkraan of mobiele kraan 	<ul style="list-style-type: none"> - Vallende lasten. - Instabiliteit van de kraan. - Knellingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zie hef- en hijstoestellen, algemeen. - Aandacht voor een stabiele opstelling van de kraan. Evt. moet een stabiliteitsingenieur de funderingen berekenen, rekening houdend met huidige en toekomstige omstandigheden (bouwput, ...). - Deze mogen enkel gebruikt worden om vrijstaande lasten vertikaal te hijsen, en daarna evt. horizontaal verplaatsen. Geen lasten slepen. Geen lasten mee lostrekken. Geen hijsbanden mee van onder de last trekken. - Het kan niet genoeg benadrukt worden: nooit hijsen boven personen of gebouwen die in dienst zijn! Bij problemen, moet er overleg komen met de veiligheidscoördinator. - Lasten moeten 1 stevig geheel vormen. Losse elementen, zoals vb. bakstenen, zakken, ... dienen stevig in een algemene verpakking te zitten (vb. originele verpakking, kooi, ...). Nooit iets los op een pallet hijsen. - Lasten moeten continue in de gaten worden gehouden tijdens hijswerken. Er worden geen gehesen lasten achtergelaten, ook niet als diefstalpreventie. Een hangende last mag nooit boven anderen kunnen komen, zelfs indien de wind draait. Anderen = openbare weg, burens, gebouwen die in gebruik zijn, maar ook nevenaannemers of onderaannemers die blijven werken of iets komen opmeten of voorbereiden. Bij veel wind kan de schommelbeweging in resonantie komen, waardoor er onvoorspelbare zaken kunnen gebeuren. - Hijswerken mogen niet gebeuren bij hevige wind. Zie richtlijnen fabrikant. Idem i.v.m. vrijzetten van kranen enz. - Indien er onderaan draaiende delen zijn: perimeter afbakenen met heras, om te vermijden dat iemand geklemd kan geraken.
<ul style="list-style-type: none"> - Manbak aan een kraan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vallende personen. 	<ul style="list-style-type: none"> - We raden het gebruik van een manbak sterk af. De manbak mag enkel gebruikt worden als er technologisch geen andere mogelijkheid is. Andere oplossingen zijn normaalgezien steeds veiliger, en genieten dus de voorkeur. - Het gebruik van een manbak moet tot het strikte minimum beperkt worden. Fotoreportages of site-seeing horen daar dus niet bij. Waar mogelijk, kan een drone gebruikt worden, vb. voor inspecties. - Maximaal 2 personen in de manbak. - De manbak wordt gekeurd samen met de kraan. - De personen zijn beveiligd via een valharnas. Als ankerpunt mag men niet de manbak zelf gebruiken.
<ul style="list-style-type: none"> - Hoogtewerker. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vallende personen. - Vallende lasten. - Instabiliteit van het toestel. 	<ul style="list-style-type: none"> - Personen in een hoogtewerker moeten in principe altijd beveiligd zijn met een valharnas. Uitzonderingen hierop kunnen enkel na een schriftelijke risicoanalyse van de preventieadviseur (vb. werken boven water, ...). Deze harnassen worden ook gedragen en vastgemaakt tijdens verplaatsingen op lage hoogte. - Een hoogtewerker is geen personenlift. De kooi mag dus niet verlaten worden. Er mag ook niet op de leuningen gestaan worden. - Het toegangsdeurtje moet altijd dicht zijn, als de kooi de hoogte in gaat. - Gebruikers doen op voorhand dagelijks een extra check of de ondergrond geschikt is om rond te rijden: geen putten of bulten, geen zwakke oppervlakken (zoals deksels of geroerde grond), geen te grote helling, Evt. risico's moeten veiliger gemaakt worden. Indien niet mogelijk: stevig en ruim afbakenen.

		<ul style="list-style-type: none"> - Niet alle schaarliften zijn uitgerust met een ankerpunt. Leuningen zijn niet altijd berekend op het opvangen van een vallend persoon. Wij adviseren om enkel schaarliften met een specifiek voorzien ankerpunt te gebruiken. - Er mag niemand alleen in een hoogtewerker werken. Iemand moet in geval van nood de hoogtewerker naar beneden krijgen. De instructies voor een nooddaling moeten bekend zijn, deze verschillen per type hoogtewerker.
- Goederenlift	<ul style="list-style-type: none"> - Vallende personen. - Vallende voorwerpen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Goederenliften mogen enkel gebruikt worden voor goederen. - We adviseren om altijd personenliften te plaatsen, om misbruik te voorkomen. Enkel bij particuliere woningbouw kunnen goederenliften evt. nog toegelaten worden. Op grotere projecten adviseren we uitdrukkelijk om geen goederenliften te plaatsen in de werffase. - De zone onder de lift afbakenen, voor vallende voorwerpen. - De lift moet periodiek gekeurd worden. - Op de verschillende niveaus moet het liftplatform veilig kunnen bereikt worden. Er mag niet op een onbeveiligd liftplatform gestaan worden, ook niet om de goederen te verplaatsen.
- Personenlift	<ul style="list-style-type: none"> - Vallende personen. - Vallende voorwerpen. 	<ul style="list-style-type: none"> - We adviseren om altijd personenliften te plaatsen, om misbruik te voorkomen. Enkel bij particuliere woningbouw kunnen goederenliften evt. nog toegelaten worden. Op grotere projecten adviseren we uitdrukkelijk om geen goederenliften te plaatsen in de werffase. - De zone onder de lift afbakenen, voor vallende voorwerpen. - De lift moet periodiek gekeurd worden. - Op de verschillende niveaus moet het liftplatform veilig kunnen bereikt worden.
- Plaatsen en montage van préfabelementen en andere zware hijswerken	<ul style="list-style-type: none"> - Vallende personen. - Vallende voorwerpen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal aanwezigen beperken tot strikt minimum. - Fysiek afbakenen van de risicozones (linten, hekkens, ...) om te vermijden dat derden in de gevarezone komen. - Zoals steeds mogen er zich geen mensen onder de hijswerken bevinden. De werk desnoods uitstellen tot op een tijdstip dat er geen risico's zijn voor gekwetsten. - Begeleiden van de lasten door middel van touwen of andere hulpmiddelen. - De betrokken personen op de structuur zijn bij voorkeur beschermd door een collectieve veiligheid (leuning, stellingen, ...). Persoonlijke valbeveiliging dragen waar noodzakelijk, op voorhand nakijken voor ankerpunt. - Er gebeurt altijd toezicht door een leidinggevende met voldoende kennis, ervaring en verantwoordelijkheidszin. Deze moet desnoods de hijswerken stilliggen of uitstellen totdat deze veilig kunnen gebeuren.
Plaatsen van buitenschrijnwerk		
- Loskomen van blokjes	- Loskomen van het glas.	<ul style="list-style-type: none"> - Glasbladen moeten ten allen tijde stevig in het schrijnwerk bevestigd zitten. Door het plaatsen van een ladder tegen het glas, winddruk, trillingen door verkeer, accidenteel tegen het glas duwen ... kunnen deze voorlopige blokjes niet meer ingeklemd zitten en loskomen. Waarna het glasblad naar beneden kan komen. - Reinigen van het glas mag pas gebeuren nadat het buitenschrijnwerk volledig afgewerkt is.

- Dragen en plaatsen van ruiten.	- Overbelasting.	<ul style="list-style-type: none"> - Ruiten (en andere zware lasten) moeten maximaal met mechanische gespecialiseerde hulpmiddelen op hun plaats gebracht worden. - De regels rond ergonomie en manueel dragen van lasten moeten gevolgd worden. - Tijdens de plaatsing van glas boven doorgangen, moeten deze doorgangen afgesloten worden. Er mag niemand onder het glas komen zolang deze niet stevig vastgemaakt is in het schrijnwerk. - Zie ook de regels omtrent het manueel hanteren van lasten (zie verder).
Werken in de buurt van elektrische geleiders of aan elektrische installaties		
- Algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Elektrocutie / elektrisering. - Kortsluiting 	<ul style="list-style-type: none"> - De aanwezigen in de buurt van elektrische installaties moeten beschikken over een attest BA4 of gelijkwaardig. - De uitvoerders aan of nabij de elektrische installaties moeten beschikken over een attest BA5. - De absolute voorkeur moet gegeven worden aan het buiten spanning zetten van de installatie. Na het buiten spanning zetten, moeten de nodige maatregelen getroffen worden zodat derden ze spanning niet terug kunnen inschakelen. Dit bij sterke voorkeur via lock & tagout. - Na het buiten dienst stellen, wordt op een veilige wijze gecontroleerd of de spanning effectief van de installatie is. - Bij werken aan de installaties moeten alle regels strikt gevolgd worden. - Bij werken aan of nabij onder spanning staande elementen zorgt men voor voldoende isolerende gereedschappen en PBM's. - Er mogen geen metalen ladders gebruikt worden, enkel kunststof ladders.
Gebruik van gevaarlijke stoffen		
- Spuiten van PUR	- Acute vergiftiging.	<ul style="list-style-type: none"> - De uitvoerders en andere aanwezigen dragen AP-2 filters en volledig dekkende werkkledij. - Tijdens deze werken mag niemand anders aanwezig zijn in het gebouw. De gassen kunnen zich overal verspreiden. - Tijdens en na de werken moet de werkzone 48 uur geventileerd worden. - Pas na deze 48 uur mogen er weer werken uitgevoerd worden. Dus ook afschuren mag pas na 48u ventilatie.
- Gebruik van gevaarlijke stoffen.	<ul style="list-style-type: none"> - Acute vergiftiging. - Chronische vergiftiging. - Vorming van kankers. - Beiden gaande van lichte irritatie tot overlijden. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vervang gevaarlijke stoffen door veilige of minder schadelijke alternatieven. - Houd gevaarlijke stoffen in hun eigen of specifiek daarvoor voorziene verpakking. Nooit gevaarlijke stoffen bewaren in verpakkingen van voedsel of drank. - Op de verpakking moet steeds duidelijk de naam van de stof vermeld worden, alsook nodige waarschuwingen en preventiemaatregelen. - Zorg dat de gebruikers de instructies begrijpen, waar nodig moet er een vertaling komen. - Zorg dat de gebruikers de instructies toepassen. Vb. adembescherming, juiste type handschoenen, enz. - Stockeer de gevaarlijke stoffen volgens de instructies. - Beperk de hoeveelheid gevaarlijke stoffen. Een werf is geen magazijn voor gevaarlijke stoffen. - Tijdens het gebruik van gevaarlijke stoffen, moet de bezetting in de lokalen tot een minimum beperkt worden. Hoe minder personen worden blootgesteld, hoe beter.

		<ul style="list-style-type: none"> - Bewaar nooit de gasmaskers in dezelfde ruimte als de gevaarlijke stoffen. Anders ontstaat het risico dat de gasfilters al verzadigd zijn, nog voordat ze gebruikt worden. - Voldoende verluchting tijdens en na de werken. - Opslag, gebruik, verwijdering, ... dient te gebeuren volgens de richtlijnen van de fabrikant.
<ul style="list-style-type: none"> - Gebruik van cementhoudende producten, zoals mortel, beton, chape, ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Irritatie aan de ogen. - Irritatie aan de huid. - Irritatie van de luchtwegen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Cement is een irriterende stof. Elk contact met het lichaam moet vermeden worden. - Vermijd stof. - Bij contact met ogen of huid, spoel zo snel mogelijk met (zuiver) water. - Wanneer veelvuldig contact mogelijk is, gebruik een veiligheidsbril en handschoenen. Dit in het bijzonder als er spattend product is. Vb. bij aanmaak mortel in een mixer, betonstort met pomp, ...
Besloten ruimten		
<ul style="list-style-type: none"> - Besloten ruimten. 	<ul style="list-style-type: none"> - Risico's horende bij besloten ruimten. - Tekort aan zuurstof. - Teveel aan schadelijke gassen, dampen, ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Zie checklist Vlario. Meest recente versie: zoek op internet naar "Vlario checklist besloten ruimte". - Procedures van besloten ruimten zijn strikt toe te passen, inzonderheid in omgevingen waarbij ... >>> De toegang maar moeizaam kan gebeuren. >>> Eventuele evacuatie van slachtoffers extra problemen kan opleveren. >>> Risico op tekort aan zuurstof, wegens welke reden dan ook (biologische of chemische processen zowel in verleden als tijdens werken, aanwezigheid verbrandingsmotoren, ...). >>> Risico op teveel aan giftige stoffen, wegens welke reden dan ook (biologische of chemische processen zowel in verleden als tijdens werken, aanwezigheid verbrandingsmotoren, ...). Preventiemaatregelen: - Grondige risico evaluatie, waarbij men het (potentieel) probleem maximaal aan de bron zal bestrijden. - Opleiden en instrueren van personeel over de risico's, preventiemaatregelen en noodprocedures. - Voorzien van veiligheidswacht, die goed op de hoogte is van zijn juiste functie. - Metingen van luchtkwaliteit vooraf, bij voorkeur van op afstand (vb. multigasmetreer aan koord laten zakken). - Metingen van luchtkwaliteit tijdens de werken. 1 multigasmetreer per arbeider. - Dragen van tankgordels / valharnas door de aanwezigen in de besloten ruimte. - Benodigheden voor een evacuatie klaarhouden (driepikkel, ...). - Evacuatiekitten in de besloten ruimte. - Ventilatie van de ruimte op natuurlijke of mechanische wijze - Verbeteren van de toegangs- en evacuatiemogelijkheden - ...
Andere risico's		
<ul style="list-style-type: none"> - Uitstekende staven (wapening, muurankers, markeringsstaven, ...) 	<ul style="list-style-type: none"> - Oogletsels. - Andere letsels. 	<ul style="list-style-type: none"> - Dergelijke staven tot een minimum beperken. Plaats ze zo laat mogelijk en verwijder ze zo snel mogelijk. - Vb. om iets te markeren of netten omhoog te houden: gebruik aangepaste materialen, die geen scherpe bovenzijde hebben. - Waar mogelijk ombuigen zodat ze geen letsel kunnen veroorzaken. - Gevaarlijke punten afschermen met speciale doppen of andere afscherming.

Algemene risico's met bijhorende preventiemaatregelen

Werfinrichting en organisatie		
- Werfrisico's	- Ongevallen door het niet kennen van de risico's	- De voertaal op de werf is Nederlands. Wie een aannemer, onderaannemer, zelfstandige, ... aanstelt, moet er over waken dat deze partij dit Nederlandstalig veiligheidsplan krijgt, begrijpt en toepast. De aansteller zorgt desnoods zelf voor een vertaling in een taal van uitvoerders. Het kiezen voor niet-Nederlandstalige uitvoerders en de bijhorende taal- en veiligheidsproblemen zijn de verantwoordelijkheid van de aansteller van deze partijen.
- Werfrisico's	- Blootstelling van derden aan werfrisico's.	- Zorg voor een stevige werfafsluiting. - De werfafsluiting moet maximaal dicht blijven. Zeker bij het verlaten van de werf moet alles afgesloten worden. - Indien men doeken, reclame, zeilen, ... aan de afsluiting hangt, moet de afsluiting extra stevig verankerd worden. Extra aandacht bij werfafsluitingen die op de rand van een bouwput staan. - Nooduitgangen moeten bruikbaar blijven. - Laat een werkplek altijd veilig achter. Zeker in of nabij gebouwen die nog bewoond of in gebruik zijn.
- Hygiëne	- Onhygiënische toestanden.	- Er moet altijd een toilet aanwezig zijn. Dit vanaf dag 1, tot en met de laatste werkdag. Opties: plaatsen van een werf toilet, ter beschikking stellen van aanwezig sanitair, afspraken met aanpalend project, Een toilet moet aangesloten zijn op stromend water om door te spoelen, en de afvoer moet aangesloten zijn op de riolering. Enkel daar waar dergelijke aansluitingen (tijdelijk) niet mogelijk zijn, mag er een alternatief voorzien worden, zoals een chemisch toilet. Een toilet moet binnen een straal van 5min. voor iedereen aanwezig zijn. Het toilet wordt regelmatig gereinigd en voorzien van toiletpapier. Het toilet is altijd beschikbaar tijdens de werkuren, dus geen slot aan buitenzijde tijdens de werkuren. De hoofdaannemer of opdrachtgever organiseren dit. - Er is mogelijkheid om de handen te wassen in proper stromend water, met zeep en alcoholgel. - De arbeiders kunnen in een nette schafkete eten. Deze schafkete is afgeschermd van werk- of stockagezones. De schafkete wordt regelmatig gereinigd. De schafkete kan verwarmd worden. Een bestelwagen is geen schafkete. - De arbeiders kunnen beschikken over een omkleedruimte, afgeschermd van de schafkete of andere ruimten.
- Aan- en afvoer van materialen	- Interactie met de omgeving. - Inname van ruimte	- Laad- en loszones moeten op voorhand bekeken worden en aangeduid op het werfinrichtingsplan. Tijdens laden en lossen mogen geen derden in de risicozone komen. Laden en lossen gebeurt bij voorkeur binnen de werfomheining. Indien dit niet mogelijk is, moet er een veilige doorgang rond de laad- en loszone gecreëerd worden. In geen geval mogen er derden tussen de vrachtwagen en de werfzone circuleren. - Bij het lossen van materialen worden deze direct binnen de werfzone gestockeerd. Hierbij zorgt men ervoor dat alles nog altijd veilig en vlot kan bereikt worden. Er dienen altijd doorgangen te zijn van minstens 80cm. Indien er stockage op openbaar domein gebeurt, moeten er een afsluiting en/of

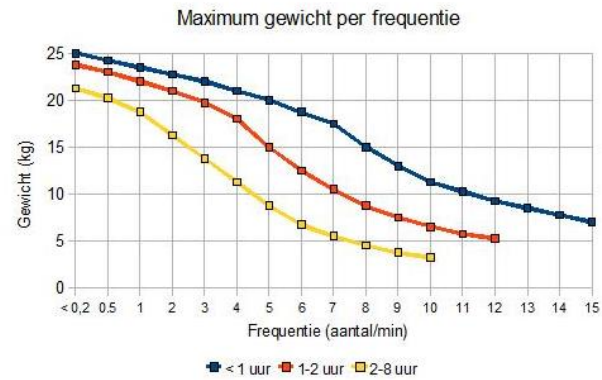
		<p>signalisatie geplaatst worden. Er mogen niet zomaar materialen op de openbare weg achtergelaten worden. Ook niet als die openbare weg binnen de werfzone valt.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De materialen worden zo gestockeerd dat ze niet kunnen vallen of kantelen. Ook bij hevige wind moeten de materialen stabiel blijven. Er mag geen stockage gebeuren op de rand van uitgravingen. Er mag ook geen stockage gebeuren in zones met een valgevaar.
Gedrag en persoonlijke verantwoordelijkheid		
<ul style="list-style-type: none"> - Aanwezigheid in de werkzone. 	<ul style="list-style-type: none"> - Blootstelling aan allerhande (rest)risico's. - Risico op arbeidsongevallen en beroepsziekten. 	<ul style="list-style-type: none"> - Risico's moeten maximaal uitgeschakeld worden aan de bron. Verder dient er een voorkeur gegeven worden aan collectieve bescherming boven persoonlijke bescherming. Toch is het moeilijk om alle risico's gegarandeerd op nul te krijgen. Daarom blijft het nuttig en verplicht om zich persoonlijk te gaan beveiligen. Dit kan door middel van PBM's (Persoonlijke BeschermingsMiddelen). - Deze plicht op persoonlijke beveiliging geldt voor iedereen die wordt blootgesteld aan een bepaald risico. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen arbeiders of bedienden, uitvoerders of personen in de onmiddellijke omgeving, personeel of zelfstandigen, enz. Gevaar maakt geen onderscheid. - De leidinggevenden hebben de plicht hierin steeds het goede voorbeeld te geven. In het bijzonder werfleiding, werkgevers, architecten, opdrachtgevend bestuur, ... en anderen met een voorbeeldfunctie zijn steeds in orde met hun PBM's. Diezelfde personen met een voorbeeldfunctie gaan ook consequent anderen aanspreken op eventuele tekorten op vlak van veiligheid en PBM's. - Indien de instructies van fabrikanten bepaalde PBM's opleggen, aanraden of verbieden, hebben deze instructies voorrang op de regels in het veiligheidsplan. <p>De volgende PBM's zijn verplicht:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Veiligheidsschoenen (of -laarzen): verplicht voor iedereen in de werkzone. Indien iemand om medische redenen geen standaardveiligheidsschoenen kan dragen, dient hij aangepaste orthopedische veiligheidsschoenen te krijgen. - Veiligheidshelm: verplicht bij elk risico op hoofdletsel. Er bestaat altijd een risico op hoofdletsel bij: afbraakwerken, hijswerken, kraanwerken, zware werken boven het hoofd (vb. verwijderen schoring), stellingbouw, werken boven elkaar, Dus hierbij is een helm steeds verplicht. Een veiligheidspet of stootpet is geen veiligheidshelm. - Een veiligheidspet of stootpet kan enkel de helm vervangen om omstandigheden die het gebruik van een helm bemoeilijken, zoals het werken in nauwe ruimten. Deze petten zijn ook enkel toegelaten als er geen risico is op zware hoofdletsels. Vb toegelaten: werken in kleine technische ruimte, zonder risico op letsel door vallende voorwerpen. Bij hijswerken, afbraak, ... is een pet onvoldoende. - Gehoorbescherming: gehoorschade kan optreden vanaf 80dB(A). Daarom wordt gehoorbescherming ook verplicht vanaf 80dB(A). Bij ontbreken van een meettoestel: indien men op 1 meter van elkaar moet beginnen roepen om elkaar te begrijpen, zit men boven de 80dB(A). - Gewone veiligheidsbril: verplicht bij slijpen en andere werken met risico op oogletsel. - Lasbril: verplicht bij laswerken, doorbranden metaal, ... en andere werken met zeer fel licht. - Stofmasker P2: verplicht bij stofvorming van relatief ongevaarlijk stof. - Stofmasker P3: verplicht bij zeer gevaarlijk stof (asbest, steen, asbest, silicaatsteen ...). Bij twijfel: een P3-masker, deze is nauwelijks duurder.

		<ul style="list-style-type: none"> - Gasmasker: verplicht bij risico op vorming van gassen. Opletten: de gasfilter moet overeenkomen met het te verwachten gas. Desnoods is een combinatie nodig. Heel belangrijk: een gasfilter produceert geen extra zuurstof! Dus bij risico op tekort aan zuurstof helpt een gasmasker niets! - Onafhankelijke adembescherming (vb. zuurstoffles): verplicht bij risico op zuurstoftekort. De gebruikers hebben hiervoor een speciale opleiding gevolgd. - Volgelaatsscherm: verplicht bij risico op ernstige letsels in het gezicht. Dit kan o.a. bij slijpwerken, werken aan elektrische installaties (bij kortsluiting, ...), ... - Fluokledij: verplicht bij verhoogd risico op aanrijdingen. Vb. werken langs de openbare weg (ook als die weg is afgesloten), werken met veel transporten, veel werfverkeer, Deze fluokledij bestaat altijd minstens uit een proper fluo hesje. Dit bij voorkeur in fluo geel. Fluo oranje of rood zijn verboden in de buurt van sporen. - Handschoenen: de preventieadviseur moet per type machine vastleggen of handschoenen een verbetering zijn of niet, en indien ja: welk type handschoen bij welke handeling / machine. - Brandwerende kledij: verplicht bij werken met open vlam, zoals roofing branden, lassen, ... - Versterkte kledij: specifieke beschermende kledij is verplicht bij o.a. werken met een kettingzaag. - Valharnas: verplicht bij werken op hoogte, indien collectieve bescherming niet mogelijk is of tijdens het plaatsen, aanpassen of afbreken van collectieve bescherming. - Reddingsvesten: verplicht bij werken op of in de onmiddellijke buurt van water met verdrinkingsgevaar.
- Roken.	<ul style="list-style-type: none"> - Gezondheidsproblemen voor zichzelf en andere aanwezigen. - Brandgevaar. 	<ul style="list-style-type: none"> - Roken is verboden in winddichte constructies. Dus vanaf men start met het glas in te steken. - Roken is verboden in alle gebouwen of constructies die nog / al gedeeltelijk in dienst of bewoond zijn. - Roken is verboden op alle locaties waar de eigenaar een rookverbod oplegt. - Roken is verboden in de voertuigen waar collega's aanwezig zijn of ook gebruik van maken. - Roken is verboden op locaties waar gegeten wordt tijdens de pauze's. - Peuken worden enkel achtergelaten op een daartoe voorziene plek (asbak, emmer met zand, ...).
- Alcohol, drugs en zware medicatie.	- In gevaar brengen van zichzelf of anderen door onveilig gedrag en inschattingfouten.	<ul style="list-style-type: none"> - De aanwezigheid, stockage of gebruik van alcohol en drugs op de werven is uitdrukkelijk verboden. - Wie zware medicatie gebruikt, dient zelf contact op te nemen met de arbeidsgeneesheer of huisarts om een inschatting te maken van de mogelijke risico's. Een bouwwerf is een risicovolle plaats, men moet 100% geconcentreerd kunnen werken.
<ul style="list-style-type: none"> - Pesterijen en ander ongewenst gedrag. - Discussies en ruzies 	<ul style="list-style-type: none"> - Psychologische problemen. - Ongevallen en incidenten, al dan niet met opzet. 	<ul style="list-style-type: none"> - Iedereen heeft het nodige respect voor anderen. Zowel voor aanwezigen als afwezigen. Zowel binnen als buiten de werfzone. - Ongepast gedrag, zowel met woorden, psychologisch als fysiek wordt niet getolereerd. - Leidinggevend zien hier op toe en grijpen tijdig in.
Atmosferische omstandigheden		
- Werken in het donker.	<ul style="list-style-type: none"> - Struikelen, vallen, ... - Onveilige handelingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - In trapzalen en in de algemene doorgangen moet er steeds een basisverlichting aanwezig zijn. Basisverlichting betekent voldoende verlichting om de trap en doorgang veilig te kunnen gebruiken. Deze verlichting mag gedoofd worden buiten de werkuren, maar moet wel eenvoudig en veilig kunnen aangestoken worden. De opdrachtgever of hoofdaannemer zorgen voor deze basisverlichting. - Op werkplekken moet er voldoende licht zijn om veilig en nauwkeurig te kunnen werken. De aannemers of arbeiders moeten hier zelf voor zorgen.

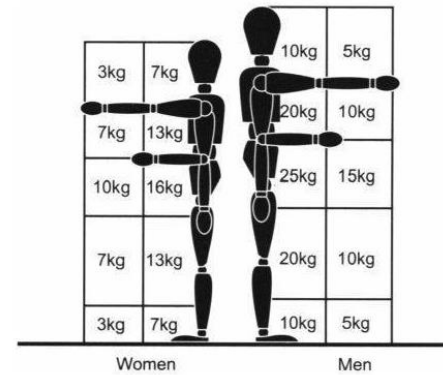
<ul style="list-style-type: none"> - Werken in grote warmte. 	<ul style="list-style-type: none"> - Verbrande huid, huidkanker. - Zonneslag. - Uitdroging. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bescherming tegen de zon en huidkanker: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vermijden van werken in direct zonlicht, in het bijzonder als de zon het hoogst staat (12u-15u). ➤ Bescherm lichaam, incl. hoofd met kledij, helm, ... ➤ Onbedekte huid dient regelmatig ingesmeerd te worden met zonnecreme. Eventueel nabehandelen met aftersun. - Indien mogelijk, worden de werkuren aangepast. - Voorzien van beschaduwing en verse lucht. - Voorzien van extra rustpauzes in de schaduw. - De werkgever stelt voldoende gratis frisse niet-alcoholische dranken ter beschikking. - De werkgever zorgt voor aangepaste werkkledij, rekening houdend met noodzakelijke beschermingen van het lichaam. - Dragen van een zonnebril. - In binnenomgevingen: voldoende ventilatie (natuurlijk of mechanisch), aircoconditioning.
<ul style="list-style-type: none"> - Laagstaande zon. 	<ul style="list-style-type: none"> - Verblinding. - Aanrijding. 	<ul style="list-style-type: none"> - Voorruiet net houden. - Vertragen. - Zonnebril (op sterkte) dragen. - Zorg dat iedereen op de werf goed zichtbaar is.
<ul style="list-style-type: none"> - Werken in grote koude. 	<ul style="list-style-type: none"> - Onderkoeling. - Huidletsel. - Uitglijden op gladde plekken. - Ziekte. - Gewrichts- en spierpijn. 	<ul style="list-style-type: none"> - Voorzien van extra rustpauzes in een verwarmde werkkeet. - Voorzien van verwarming. - De werkgever stelt gratis warme niet-alcoholische dranken ter beschikking. - De werkgever zorgt voor aangepaste en droge werkkledij. Geen sjaals enz. dragen bij machines met draaiende onderdelen. - Voorzien van strooizout / zand / houtzaagsel. - Bij vriestemperaturen geen werken op grote hoogte uitvoeren (stelling, dakwerken, ...) tenzij er al een collectieve reglementaire valbeveiliging staat. Het gebruik van valharnassen met doodgewichttankers is verboden bij mogelijke vriestemperaturen! (risico van ijslaagje onder het anker). - Verwarmbare ruimten / gebouwen moeten opgewarmd worden tot 10°C. We beschouwen een gebouw of verdiep als verwarmbaar als de meeste ramen dicht zijn (glas of op een andere wijze).
<ul style="list-style-type: none"> - Bliksem. 	<ul style="list-style-type: none"> - Elektrocutie / elektrisering. - Schade aan elektrische toestellen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Stellingen, hoogtewerkers, kranen, daken, ... moeten verlaten worden vanaf er onweer in de buurt komt. Een onweer kan onverwacht snel naderen. - Er moet geschild worden op een veilige locatie, zoals in een dicht gebouw of in voertuigen. - De stekkers van gevoelige elektronische apparatuur, laders, ... worden uitgetrokken. - Geen werken aan elektrische installaties, ventilatiekanalen, metalen buizen of andere metalen constructies. Ook niet binnen. - Ook gasflessen worden veilig gestockeerd, dus niet op het dak laten staan tijdens onweer of voorspellingen van onstabiel weer.

<ul style="list-style-type: none"> - Hevige wind. 	<ul style="list-style-type: none"> - Omver waaien van constructies. - Vallende voorwerpen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen hijswerken bij hevige wind. - Geen werken op stellingen, hoogtewerkers, op daken, ... bij hevige wind. - Conform de voorschriften, moeten zeilen en doeken op stellingen verwijderd of opengezet worden. - Daken worden leeggemaakt van materialen, gasflessen, ... - Alles wat kan wegwaaien of omverwaaien wordt weggenomen of beveiligd. - Aandacht voor wisselende weersvoorspellingen. Desnoods moet men naar de werf terugkeren om de werf te beveiligen (weekend, verlof, ...). Bij twijfel, de werf altijd "stormveilig" achterlaten.
Gebruik van handgereedschap, machines en toestellen		
<ul style="list-style-type: none"> - Gebruik van elektriciteit. 	<ul style="list-style-type: none"> - Elektrocutie / elektrisering. 	<ul style="list-style-type: none"> - De werfkast moet gekeurd worden door een EDTC. De opdrachtgever moet ofwel zelf hiervoor zorgen, ofwel één van de eerste aannemers hiervoor aanspreken. - Zomaar aftakken van een bestaande installatie is niet toegelaten. De bestaande installatie wordt best afgesloten, de werfinstallatie gebeurt met verdeelkasten. Dit om elektrocutie / elektrisering. - te vermijden als men in muren slijpt enz. - Alle elektrische installaties, gereedschappen, verdeelkasten, verlengsnoeren en toebehoren hebben minstens beveiligingsklasse IP44 (spatwaterdicht of regendicht). - Ze voldoen aan het AREI. - Ze zijn zo veel mogelijk dubbel geïsoleerd. - Ze zijn voorzien van een CE-markering. - Ze worden periodiek nagezien door een bevoegd persoon. - Ze worden vakkundig hersteld door een bekwaam persoon. - Als er beschadigingen zijn (isolatie, mankementen, onbetrouwbaar functioneren, ...) worden ze onmiddellijk buiten dienst gesteld. Geen "herstellingen" met plakband of duct tape.
<ul style="list-style-type: none"> - Gebruik van aangedreven gereedschap. 	<ul style="list-style-type: none"> - Letsels allerhande 	<ul style="list-style-type: none"> - Bij alle toestellen zitten handleidingen en veiligheidsinstructiekaarten in de taal van de gebruikers. - De voorschriften dienen strikt gevolgd te worden. De nodige PBM's worden gedragen. Handschoenen zijn niet noodzakelijk een verbetering. De preventieadviseur moet per type machine vastleggen of handschoenen een verbetering zijn of niet.
<ul style="list-style-type: none"> - Slijpen, lassen, branden, ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Vorming van vonken. - Oogletsels - UV-straling 	<ul style="list-style-type: none"> - Gepaste bescherming van ogen (veiligheidsbril of lasbril), gezicht (volgelaatsscherm) en de rest van het lichaam (lange brandwerende kledij, al dan niet met bijkomende beveiliging). De persoonlijke bescherming moet niet alleen door de uitvoerder gedragen worden, maar ook door assistenten of andere aanwezigen die aan het risico worden blootgesteld. - In de buurt of onder dergelijke werken mogen geen andere werken gebeuren. Stel anderen niet nodeloos bloot aan deze risico's. - Brandblusser type ABC op de werkplek houden. Bij voorkeur poederblussers of andere toestellen met een minimum aan risico's. Onoordeelkundig gebruik van CO2-blussers kan vrieswonden of verstikkingsverschijnselen veroorzaken. - Brandbare materialen uit de buurt houden, ofwel de gevaarlijke werken op een andere locatie uitvoeren (buiten in veilige omgeving, ...). - Evt. brandbare materialen met brandbestendige doeken afschermen.

		<ul style="list-style-type: none"> - Een check doen minstens 2 uur na de laatste brandgevaarlijke werken. Vonken kunnen lang blijven smeulen. - Branddetectie indien mogelijk terug inschakelen buiten de uren. - Evt. (brand)deuren gesloten houden, voor de compartimentering. - Toestellen, branders, ... uitdoen of doven als er niet mee gewerkt worden. - Bij veelvuldige laswerken, dient dit in een afgeschermd zone te gebeuren, zodat niet iedereen nodeloos aan de straling wordt blootgesteld.
- Stofvorming	<ul style="list-style-type: none"> - Ademhalingsproblemen, zowel acuut als chronisch. - Vorming van kankers. 	<ul style="list-style-type: none"> - Stofvorming moet vermeden worden. Kwartsstof is kankerverwekkend. Kwartsstof komt o.a. vrij bij het slijpen in beton, bakstenen, natuursteen of andere steenachtige materialen. Ook ander stof kan gevaarlijk zijn. - Bestel materialen maximaal in de juiste maat, om slijpen te vermijden. Ook bij bakstenen enz. wordt het meer en meer mogelijk om halve stenen te bestellen. - Slijp nat of vernevel water. - Stenen knippen ipv slijpen. - Voorzie voldoende verluchting. - Gebruikt ingebouwde of lokale stofafzuiging. - Wie niet aanwezig moet zijn in de gevarezone, moet uit de gevarezone geweerd worden. Evt. stofwanden plaatsen, om de gevarezone zo klein mogelijk te houden. - Draag altijd een P3-stofmasker. Ook bij stofafzuiging of nat slijpen. Een P2 beschermt niet tegen het kankerverwekkend kwartsstof. - Stof opzuigen met een stofzuiger met HEPA filter. Niet borstelen, borstelen brengt stof weer in de lucht. - Slijpstof of slijpslurrie zo snel mogelijk nat verwijderen. Laat slurrie niet uitdrogen. - Beperk de snelheid op de werf tot 20km/u. Ook stofwolken na voertuigen bevatten kwartsstof.
Varia		
- Manueel hanteren van lasten.	<ul style="list-style-type: none"> - Rugletsels. - Andere lichamelijke letsels, zowel op korte als lange termijn. 	<p>Bij het manueel hanteren van lasten, wordt rekening gehouden met de beperkingen omtrent gewicht en grootte tijdens het manueel manipuleren van voorwerpen. Enkele regels hierbij:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er is een absolute bovengrens van 25kg indien dit door 1 man wordt gedragen, 16kg bij 1 vrouw. Er is meer en meer consensus om deze 25kg te vervangen door 23kg. We adviseren dan ook om zich te richten naar deze recentste inzichten. - Indien meerdere personen 1 last dragen, moet er een coëfficiënt van 0,85 gehanteerd worden. Vb. een last wordt gedragen door 2 mannen => $2 \times 23\text{kg} \times 0,85 = \text{max. } 39,1\text{kg}$. - Bovenstaande regels zijn voor het eenmalige manipuleren van 1 last. Bij herhaaldelijk moeten manipuleren van lasten, worden de eisen strenger. - Onderstaande grafiek toont het maximum gewicht, afhankelijk van de totale duurtijd van het manipuleren, de frequentie van het manipuleren. Hierbij is nog uitgegaan voor de verouderde norm voor de man.

- Alle bovenstaande maximumgewichten gaan uit van ideale omstandigheden: comfortabele kledij, een niet-gladde ondervloer (niet nat of bevroren), een effen vloer (geen rommel of geaccidenteerd terrein, ...) EN waarbij de afmetingen van de last en de omstandigheden het toelaten om de last dicht bij zich te dragen op heuphoogte. Indien het voorwerp anders moet gemanipuleerd worden, gelden verdere referentiegewichten, waarbij nog geen rekening wordt gehouden met de eerdere vermelde beperkingen:

- Verschillende wetgevingen, normen en richtlijnen.

- Tegenstrijdigheden.
- Onvolledigheden.

- Het veiligheidsplan baseert zich maximaal op de bestaande wetgeving en normen. In uitzonderlijke gevallen kiezen we ervoor om, op basis van ervaring, strenger te zijn dan de wetgeving. Dit is toegelaten.
- Indien er een tegenspraak zou ontstaan tussen de verschillende regels (het veiligheidsplan, regionale, nationale of internationale regels, eigen richtlijnen van de opdrachtgever of uitbater, ...), dan zijn de meest strikte regels van toepassing. Indien deze alsnog zouden conflicteren met elkaar of met een grondige risicoanalyse, dient hieromtrent contact opgenomen te worden met de veiligheidscoördinator.

		<ul style="list-style-type: none"> - Bepaalde regels of normen kunnen strikt gezien eerder optioneel zijn. We adviseren om deze alsnog te volgen, bij een ongeval kan een rechtbank deze regels of normen beschouwen als code van goede praktijk. - Bij twijfel of bepaalde regels van toepassing zijn of niet, adviseren wij hierbij te kiezen voor de veiligste optie. - In België moet alles voldoen aan de Belgische of regionale wetgevingen. Vb. een kraan uit het buitenland moet over een keuringsattest beschikken dat voldoet aan de Belgische eisen. Enz. - Bij elke afwijking van regels, normen, ... dient er door de verantwoordelijke op zijn minst een grondige risico analyse gemaakt te worden. Dit impliceert geenszins een (stilzwijgende) goedkeuring door de veiligheidscoördinator. Dit betreft zowel ontwerp- als uitvoeringskeuzes.
- Afwijkingen, onvoorziene omstandigheden	- Improvisatie	<ul style="list-style-type: none"> - Bij afwijkingen ten op zichte van eerder gemaakte afspraken of het veiligheidsplan, moet er eerst overleg gebeuren. Bij kleinere zaken mag dit met de werfleider. Bij interne veiligheidsissues mag dit met de eigen preventieadviseur. Bij risico op interacties met derden of bij grote risico's, moet ook de veiligheidscoördinator gecontacteerd worden. - Improviseren zonder overleg leidt zelden tot de beste of veiligste oplossing.

Versie 2023-02-16

Bouwplaatsreglement

- **De voorgaande risicoanalyses met de preventiemaatregelen zijn integraal onderdeel van het bouwplaatsreglement.**
- **Werfinrichting:** gelieve voor de start van de werken het werfinrichtingsplan voor te leggen aan de veiligheidscoördinator. Dit werfinrichtingsplan moet opgemaakt worden door de hoofdaannemer of aannemer ruwbouw. Er wordt evt. ook rekening gehouden met behoeftes van toekomstige aannemers. Waar mogelijk, kunnen er gemeenschappelijke voorzieningen getroffen worden om plaats en kosten te besparen (toilet, ...). Gelieve hierbij aandacht te hebben voor
 - Werfinrichting zelf: de werfomheining, werkkeet, werftoilet, toegang tot de werf, ...
 - Gelieve een werfomheining te voorzien die volledig dicht is.
 - Voorzie doorgangen voor de circulatie op de werf. Markeer deze doorgangen, zodat daar geen stockage van materialen of afval gebeurt.
 - Verkeer: intern aannemersverkeer (lossen van vrachtwagens, betonmolens, ...) en extern verkeer (voetgangers, fietsers, algemeen verkeer, doorgangen, ...).
 - Inname openbare weg: opstellen van een signalisatieplan. Hiervoor dient de hoofdaannemer contact op te nemen met de gemeentelijke overheid en politie voor gemeentelijke voorschriften en signalering. De doorgang voor voetgangers en fietsers moet steeds vrijgehouden worden. De nodige signalisatie moet geplaatst worden om deze weggebruikers op de hoogte te brengen van de werken. Maatregelen ter bescherming van derden, doorgangen beschermen tegen vallende voorwerpen.
 - Vermijd wachttijden op de openbare weg. Zelfs korte wachttijden kunnen geïnterpreteerd worden als inbeslagname van openbaar domein. Vraag dus tijdig de nodige vergunningen aan, om de vermijden dat de lokale politie de wachtenden verplicht om verder te rijden en pas terug te keren na ontvangst van de vergunning.
 - Nooduitgangen tijdens constructie: Indien er gebouwen in de onmiddellijke nabijheid zijn dient er op gelet te worden dat de eventuele evacuatiemogelijkheden van deze gebouwen niet in het gedrang komen.
 - Aanrijroutes tijdens constructie: Indien er gebouwen in de onmiddellijke nabijheid zijn dient er op gelet te worden dat de aanrijroutes van de hulpdiensten niet in het gedrang komen.
 - Evacuatie van bijzonder hoge constructies: gelieve er op te letten dat hoge / diepe constructies minstens langs 2 zijden kunnen geëvacueerd worden bij roofingwerken of andere brandgevaarlijke werken.
- **Collectieve organisatie:** Aannemers zijn in principe aansprakelijk voor hun eigen veiligheid. Zij moeten zorgen voor de nodige veilige arbeidsmiddelen, persoonlijke bescherming, opleiding, toezicht, enz. Toch zijn er ook zaken die op de werf beter collectief geregeld worden. Hierna volgen enkele adviezen. De opdrachtgever wordt geadviseerd hierover de nodige afspraken te maken met de aannemers. De veiligheidscoördinator kan dit immers niet zelf regelen, aangezien hier mogelijk kosten aan verbonden zijn. De opdrachtgever staat vrij om hier van af te wijken, maar zorgt best voor een even veilig alternatief. Indien wordt gewerkt met 1 algemene aannemer, zal dit al veel eenvoudiger zijn. Wij adviseren de volgende zaken:
 - Werfomheining: moet aanwezig zijn vanaf het begin van de werken tot het einde. Wij adviseren dat de eerste aannemer deze plaatst. De opdrachtgever maakt de nodige afspraken zodat de afsluiting blijft staan tot op het einde.
 - Werfsanitair: De aannemer ruwbouw zorgt voor zijn eigen sanitair. Eens dit sanitair van de werf terug verdwijnt, zorgt de opdrachtgever voor een werftoilet tot op het einde van de werken (of mogelijkheid gebruik van een toilet).
 - Leuning trapopeningen en andere openingen (lift, technische koker, ramen tot op de grond op verdiep, ...): De aannemer ruwbouw zorgt steeds zo snel mogelijk voor de nodige beveiliging. De beveiliging moet blijven staan als de aannemer ruwbouw vertrekt. De opdrachtgever ziet er op toe dat er altijd een valbeveiliging aanwezig blijft totdat er een definitieve oplossing is.
 - Stellingen: het is sterk aan te raden dat er rondom stellingen worden mee opgebouwd tijdens de ruwbouwwerken. Deze stellingen dienen te blijven staan totdat alle werken aan het dak, de gevels, regenwaterafvoeren, ... zijn afgelopen. Dit is veruit de veiligste oplossing. En mits goede afspraken kan dit ook goedkoper zijn dan dat elke aannemer zijn eigen stelling moet opbouwen en afbreken, terug opbouwen en afbreken, enz. De opdrachtgever kan hiervoor een afspraak maken met een stellingbouwer, of 1 van de aannemers op het project.
 - Verlichting: De aannemer ruwbouw zorgt voor een basisverlichting in de belangrijkste doorgangen en alle trappen. Ook na het vertrek van de aannemer ruwbouw, moet er verlichting aanwezig zijn. Zeker in de donkere maanden is dit essentieel.
 - Elektrische installaties: er dient steeds een gekeurde elektrische installatie aanwezig te zijn. Aannemers mogen op deze installatie enkel geschikt elektrisch materieel aansluiten, volgens de regels van goed vakmanschap. Minimale bescherming = IP44 of hoger. Kabels dienen opgehangen te worden. Kabels in doorgangen moet beschermd worden tegen beschadiging.
- **Privacy / foto's:** Wij mogen en willen geen identiteitskaartcontroles uitvoeren. De wet laat wel toe dat er foto's zonder toelating worden genomen, indien noodzakelijk voor het werk. Wij beschouwen het nemen van foto's als essentieel voor het uitvoeren van ons werk. Foto's zijn de enige wijze om op een neutrale wijze een duidelijke weergave van een situatie te tonen, en wie er bij betrokken was. Dit om woord-tegen-woord discussies te vermijden. Dit geldt zowel voor negatieve als voor positieve zaken. Genomen foto's worden enkel gebruikt binnen de context van veiligheidscoördinatie, of eventuele andere professionele diensten die we uitvoeren voor de opdrachtgever. Foto's in verslagen worden niet aangepast, behoudens verduidelijkende markeringen. Voor eigen promotiedoeleinden gebruiken we enkel overzichtsfoto's of positieve foto's (vb. een nieuwe techniek om veilig te werken). Enkel de opdrachtgever mag ons verbieden foto's te nemen, en enkel bij goede redenen zoals security.

Verantwoording ontwerp en uitvoeringsmethode

Dit is in principe onderdeel van het postinterventiedossier. Omdat dit onderdeel echter ook van groot belang is in ontwerp- en uitvoeringsfase, wordt dit mee opgenomen in het veiligheidsplan. Voor de uitvoeringsmethode wordt verwezen naar de risicoanalyse in het vorig onderdeel. In dit onderdeel geven we adviezen over het ontwerp van het project. Het zijn adviezen, maar we vragen om deze toch ter harte te nemen. Zowel architect / ontwerper als opdrachtgever kunnen mee aansprakelijk gesteld worden voor de gevolgen bij het negeren van de adviezen.

Met betrekking tot het ontwerp, het concept en de uitvoeringsmethode van het gebouw adviseert de veiligheidscoördinator-ontwerp om rekening te houden met volgende punten:

Bestaande situatie

- **Asbest**
 - De eigenaar dient op voorhand een asbestinventaris te laten opstellen. Zo weet men op voorhand waar er asbest zit, kan op voorhand een correcte offerte opgevraagd worden en vermijdt men dure meerwerken achteraf. Eens de aannemer vastligt, wordt het immers moeilijk om nog te onderhandelen over een scherpe prijs.
 - We adviseren expliciet om steeds al het bereikbare en (gemakkelijk) verwijderbare asbest te verwijderen, ook als er op dit moment geen strikte bouwkundige noodzaak toe is. Zelfs indien de eigenaar van het asbest en de opdrachtgever van dit project niet dezelfde partij zijn (vb. huurpand, pand van burens, ...). OVAM stelt expliciet dat al het gemakkelijk verwijderbaar asbest moet verwijderd worden. Men streeft immers naar asbestvrije gebouwen in 2040, met op termijn gedwongen verwijdering. (Materialendecreet art 33/7) Het asbest zal vroeg of laat weg moeten, het zal er niet goedkoper op worden door te wachten.
- **Andere gevaarlijke stoffen**
 - De eigenaar dient op voorhand een inventaris van gevaarlijke stoffen te laten opstellen. Zo weet men op voorhand waar er gevaarlijke stoffen aanwezig zijn, kan op voorhand een correcte offerte opgevraagd worden en vermijdt men dure meerwerken achteraf. Eens de aannemer vastligt, wordt het immers moeilijk om nog te onderhandelen over een scherpe prijs.
- **Bestaande nutsleidingen**
 - De eigenaar en de bouwdirectie belast met het ontwerp dienen op voorhand via eigen plannen en via KLIP/KLIM na te gaan of er leidingen in de werkzone liggen. Zo kunnen reeds van in ontwerpfase bepaalde interacties met bestaande leidingen vermeden worden.

Advies preventieadviseur

- **Aanpalende infrastructuur**
 - Indien de bouwwerken een invloed hebben op de veiligheid, preventie of noodplannen van aanpalende infrastructuur, dienen de relevante zaken voor advies aan de betrokken preventieadviseur voorgelegd worden.
 - In het bijzonder alles met brand, evacuatie, ... moet aan de betrokken preventieadviseur voorgelegd worden ter advies / goedkeuring.
- **Personeel, gebruikers, ... bij indienstname.**
 - Indien er na de werken personeel (of gelijkwaardig) van de opdrachtgever zal werken, dienen alle zaken i.v.m. toekomstige arbeidsveiligheid voor advies aan de preventieadviseur van de opdrachtgever voorgelegd worden. Dit voor veilig toekomstig gebruik, onderhoud, ...
 - In het bijzonder alles met werken op hoogte, brand, evacuatie, ... moet aan de preventieadviseur van de opdrachtgever voorgelegd worden ter advies / goedkeuring.

Vermijden van valgevaar – risico's i.v.m. hoogteverschillen

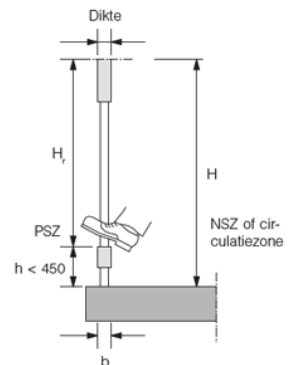
- **Valgevaar, algemeen.**
 - Zie ook apart hoofdstuk met ons standpunt omtrent borstwering, levenslijnen en ankerpunten.
 - De opdrachtgever en de ontwerper / architect dienen de nodige keuzes te maken om het valgevaar maximaal te elimineren. De Welzijnswet en de preventiehiërarchie stellen duidelijk dat de voorkeur moet gegeven worden aan collectieve beveiliging, zoals voldoende hoge borstweringen. Collectieve beveiliging (borstweringen, ...) moet altijd voorrang krijgen op individuele beveiliging (levenslijnen of ankerpunten). Levenslijnen of ankerpunten zijn enkel toegelaten als het echt niet anders kan. Esthetische, budgettaire, stedenbouwkundige, ... redenen kunnen door de rechtbank niet aanvaard worden als uitvlucht voor het niet naleven van de welzijnswet. De veiligheid van personen heeft steeds voorrang op esthetiek, budget of andere niet-levensbelangrijke randvoorwaarden. De keuze van type valbeveiliging is de exclusieve bevoegdheid van de opdrachtgever en diens ontwerper. Het niet naleven van deze

preventiehiërarchie, heeft reeds geleid tot een veroordeling van opdrachtgever en architect. De verantwoordelijkheid voor de gemaakte keuzes door opdrachtgever en architect, kunnen op geen enkele wijze (expliciet of stilzwijgend) overgedragen worden naar de veiligheidscoördinator.

- Interpretatie van een goedkeuring of positief advies door de veiligheidscoördinator op een voorstel van levenslijnen of ankerpunten.
 - Verkeerde interpretatie: de veiligheidscoördinator is akkoord met het niet naleven van de welzijnswet of preventiehiërarchie.
 - Correcte interpretatie: binnen het concept van de door opdrachtgever en architect gemaakte keuze voor levenslijnen of ankerpunten, heeft de veiligheidscoördinator geen bezwaren met de gekozen inplanting. Dit onder opschortende voorwaarde dat voldaan is aan de plaatsingsvoorschriften van de fabrikant. Het ontwerp afstemmen op de plaatsingsvoorschriften van de fabrikant, is de verantwoordelijkheid van de ontwerper / architect.
- Vanaf een valgevaar van 2m dienen er hoe dan ook maatregelen getroffen te worden. Dit ontslaat echter niet de betrokken partijen om ook bij beperktere valhoogten preventiemaatregelen te treffen. Men moet maximaal trachten om alle valgevaren te elimineren.
- **Hoogte van borstweringen:**
 - Indien de valhoogte kleiner is dan 12 meter:

Minimale beschermingshoogten H en H _r van de borstweringen [mm].			
Hoogte	Dunne borstweringen (dikte ≤ 200 mm)	Dikke borstweringen	
		200 < dikte ≤ 400 mm	dikte > 400 mm
H	1100	1100 - (0,5 x dikte)	900
H _r	900	800	700

- Indien de valhoogte 12 meter of meer bedraagt, dan dient de leuninghoogte (H en H_r) altijd 1,20 meter te zijn. Dit is onafhankelijk van de breedte van de borstwering. Valhoogte = hoogteverschil van bovenzijde balustrade tot diepste punt van de onderliggende vloer.
- In alle publieke zone's wordt altijd de balustradehoogte van 1,20m geadviseerd.
- H_r = leuninghoogte gemeten vanop een "opstapbaar punt". Opstapbare punten zijn punten in de onderste 450mm, waarop men kan steunen. Of met andere woorden: als de leuning kan beklommen worden.
- In dezelfde optiek wordt sterk de nadruk gelegd op de voorkeur voor verticale spijlen of volle panelen. Dit om te vermijden dat de leuning gemakkelijk kan beklommen worden (kinderen, ...).
- Vertikale spijlen: maximale opening = 110mm.
- Horizontale spijlen: geen opening in de onderste 450mm waarin men een (kinder)voet kan plaatsen. Daarboven: maximaal 180mm.
- We maken in de eisen geen onderscheid in normale borstweringen, en borstweringen onder buitenschrijnwerk. Bij borstweringen onder buitenschrijnwerk, kan het vast kader wel meegeteld worden in de bereikte hoogte.
- Als "dikte" van de borstwering adviseren we de dikte te gebruiken op 80cm hoogte. Bij ramen die lager starten dan 80cm, kan de dikte van de onderstaande wand niet meer meegerekend worden.
- Zie ook de norm NBN B 03-004.

- **Trappen:**
 - Onderhoud in de trappenzaal: Men moet vermijden om lichtpunten, ramen en koepels boven de trappen te voorzien (vervanging van de lampen, ...). Een ladder kan immers moeilijk op een trap geplaatst worden.
- **Hoge technische kokers:**
 - Grote technische kokers: indien men in de technische kokers moet kunnen staan om de leidingen te plaatsen en later onderhoud uit te voeren: gelieve een aannemer aan te duiden die eerst in alle grote technische kokers op elk verdiep een werkvloer aanbrengt. Dan pas mag men starten met het plaatsen van de technieken. Bij vragen: overleggen met de veiligheidscoördinator.
 - Gelieve een veilige toegang te voorzien tot en in de technische kokers. Bij een faling bij een leiding / kabel, of bij nieuwe technologieën, moet de technische koker veilig bereikbaar zijn. Gelieve op verschillende tussenhoogtes werkplatformen te voorzien. Gelieve de leidingen zo in te planten dat deze niet voor de toegangsluiken komen.
- **Plat dak:**
 - Borstwering: Gelieve een borstwering te voorzien voor later veilig onderhoud.
 - Indien ondanks de eerdere rechtszaak en het duidelijk standpunt van de wetgeving en de veiligheidscoördinator, er toch nog gekozen wordt voor een levenslijn, dient de constructie berekend te worden door een expert op vlak van valbeveiliging. Het is aan de ontwerper / architect om een voorstel op te maken, conform de voorschriften van het gekozen systeem. Indien gekozen wordt voor een levenslijn, moet deze voldoen aan de EN 795 C norm. We blijven echter benadrukken dat een borstwering altijd de voorkeur moet krijgen. We adviseren ook de architect / ontwerper om in al zijn communicatie borstweringen als voorkeursoplossing naar voren te schuiven.

- Toegang: Best van binnenuit toegankelijk maken. Indien niet mogelijk, zullen de platte daken van buiten uit moeten worden betreden. Voor een stabiele opstelling van een ladder dienen er een stabiele ondergrond (verharding) en verankeringshaken in de gevel aanwezig te zijn.
- Toegang van plat dak bij niet-woningen: geadviseerd om een afsluitbare kooiladder te voorzien.
- Toegang: Met het oog op onderhoudswerken, is het aan te bevelen het plat dak toegankelijk te maken via een luik in het dak (eventueel te combineren met een rook- of lichtkoepel). Indien dit niet mogelijk is kan worden gekozen voor een kooiladder op de gevel. Minstens dienen op regelmatige afstand ankerpunten te worden voorzien in de gevel voor het verankeren van ladders/stellingen nodig voor onderhoudswerken aan het plat dak.
- Opteer voor een afwerkingsmateriaal dat een minimum aan onderhoud vereist.
- **Dakkoepels:** Veel producenten van kunststof dakkoepels geven een beperkte garantie omtrent de doorvalbeveiliging. Zij stellen dat zonlicht een negatieve invloed heeft op de duurzaamheid wat betreft doorvallen. Veelal wordt de garantie beperkt tot 5 jaar. Gelieve hiermee rekening te houden.
 - Fabrikant zoeken die een veel langere garantie geeft, vb. 20 jaar.
 - Keuze voor een ander materiaal, vb. veiligheidsglas, metaal, ... afhankelijk ofdat licht een vereiste is.
 - Voorzien van een doorvalbeveiliging d.m.v. een rooster, deze kan ook meteen dienen tegen inbraak.
- **Kooiladders:**
 - Dienen te voldoen aan EN-ISO 14122-4. Enkele basiseisen (niet beperkend):
 - Kooien zijn aangewezen vanaf een ladderlengte van 3m.
 - De kooi start vanaf 2,2m hoogte.
 - De kooi loopt bovenaan minstens 1,1m door t.o.v. het vlak waarop men kan staan (dakrand, ...).
 - Tussenbordes met leuning van een totale hoogte van 10m, tussenbordes om de 6m.
 - Bovenaan dienen leuning te komen vanaf de kooiladder, 1,5m in elke richting.

Schrijnwerk

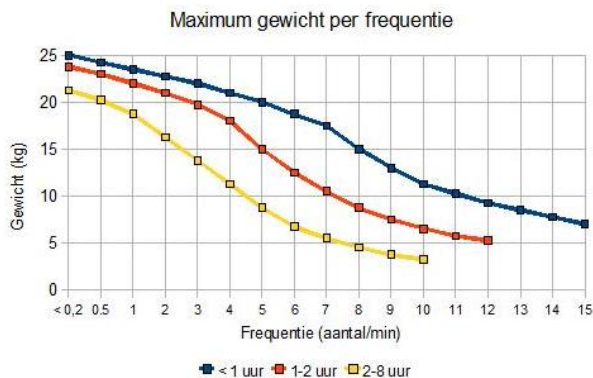
- **Buitenschrijnwerk:**
 - Ramen op de verdiepen: Het is aan te raden deze ramen uit te voeren met opendraaiende raamvleugels. Zo kunnen de ramen veilig van binnenuit onderhouden & gereinigd worden. Ter plaatse van verdiepingshoge opendraaiende ramen of schuiframen waarbij de borstwering minder is dan 95 cm is een extra borstwering te voorzien.
 - Glaspartijen: Hoge glaspartijen: Gezien de hoogte van de ramen, zal men voor het onderhoud aan de buitenkant gebruik moeten maken van een verhoogde werkvloer. Voor de stabiele opstelling van deze verhoogde werkvloer is een stabiele ondergrond vereist. Het is dus aan te raden om t.p.v. deze ramen zo snel mogelijk een verharding te realiseren.
 - Glazen deuren / Glaspartijen / Schuifdeuren gelijkvloers tot op de grond: Gelieve markeringen aan te brengen zodat deze geen volledige doorzichtigheid bieden maar aanzien worden als een obstakel.
 - De glasnorm NBN S 23-002 bepaalt de vereisten voor veiligheidsbeglazing die personen moeten beschermen. Gelieve steeds te voldoen aan de vereisten, opgenomen in deze norm.
 - Reinigen buitenschrijnwerk buitengevel: de looproosters zijn geen ideale oplossing. We adviseren om gebruik te maken van hoogtewerkers, aangezien deze voorzien zijn van leuning en dus in de categorie "Collectieve veiligheid" vallen.
 - Reinigen buitenschrijnwerk in atria: een gondel kan hier een goede oplossing zijn. Evt. 1 gondel die van ene atrium naar ander atrium kan rijden.
- **Aangedreven poorten:** bij het sluiten van de poorten dient er een akoestisch signaal te horen zijn. In luidruchtige of publieke omgevingen dient dit aangevuld te worden met een knipperlicht.
- **Binnenschrijnwerk:** geadviseerd om alle deuren (ook binnendeuren) minstens 90cm breed te maken. Dit kan handig zijn indien later zich iemand tijdelijk of permanent met een rolstoel moet voortbewegen.

Stabiliteit

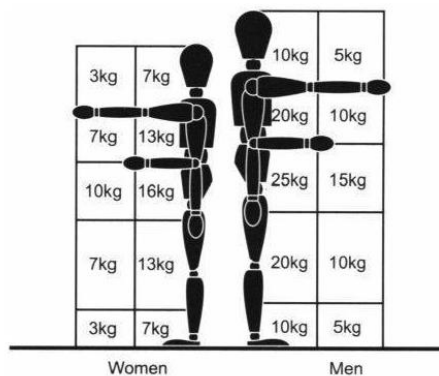
- **Draagvermogens:**
 - De toegelaten belastingen van vloeren, enz. moet duidelijk op de plannen vermeld worden.
 - Balkon of terrassen op het dak: als deze niet berekend zijn op het plaatsen van een opblaasbaar zwembad, jacuzzi of andere zware zaken die gebruikers onwetend daar kunnen plaatsen, moet dit duidelijk gemaakt worden. Dit zowel door een aanduiding in tekst op de plannen, als door een pictogram ter plaatse. Deze verbodsbepaling moet duidelijk zijn voor een de bewoner, dus niet (enkel) met een getal van xxx kg/m², want dit zegt mensen niets. We raden aan dat dergelijke vloeren hier in elk geval wel op berekend worden, om ongevallen te vermijden. Met de klimaatsverandering, is er meer en meer nood aan verkoeling zoals zwembadjes enz.

Varia

- **Keuze materialen:** Bij de keuze van materialen door opdrachtgever / ontwerper, wordt rekening gehouden met de beperkingen omtrent gewicht en grootte tijdens het manueel manipuleren van voorwerpen. Enkele regels hierbij:
 - Er is een absolute bovengrens van 25kg indien dit door 1 man wordt gedragen, 16kg bij 1 vrouw. Er is meer en meer consensus om deze 25kg te vervangen door 23kg. We adviseren dan ook om zich te richten naar deze recentste inzichten.
 - Indien meerdere personen 1 last dragen, moet er een coëfficiënt van 0,85 gehanteerd worden. Vb. een last wordt gedragen door 2 mannen => $2 \times 23\text{kg} \times 0,85 = \text{max. } 39,1\text{kg}$.
 - Bovenstaande regels zijn voor het eenmalige manipuleren van 1 last. Bij herhaaldelijk moeten manipuleren van lasten, worden de eisen strenger.
 - Onderstaande grafiek toont het maximum gewicht, afhankelijk van de totale duurtijd van het manipuleren, de frequentie van het manipuleren. Hierbij is nog uitgegaan voor de verouderde norm voor de man.

- Alle bovenstaande maximumgewichten gaan uit van ideale omstandigheden: comfortabele kledij, een niet-gladde ondervloer (niet nat of bevroren), een effen vloer (geen rommel of geaccidenteerd terrein, ...) EN waarbij de afmetingen van de last en de omstandigheden het toelaten om de last dicht bij zich te dragen op heuphoogte. Indien het voorwerp anders moet gemanipuleerd worden, gelden verdere referentiegewichten, waarbij nog geen rekening wordt gehouden met de eerdere vermelde beperkingen:

- **Riolering:** Op de riolering is het aan te raden op regelmatige afstanden toezichtputten te voorzien, voldoende groot van afmeting zodat de rioleringen op een ergonomisch verantwoorde manier bereikbaar zijn.
- **Noodsituaties (niet-residentieel):**
 - Binnendeuren toiletten en badkamer: gelieve deze deuren opendraaiend naar buiten te voorzien. Bij bewustzijnsverlies kan het slachtoffer voor de deur liggen, waardoor deze niet open kan.
 - Geadviseerd om branddetectie te voorzien.
 - Geadviseerd om CO—detectie te voorzien op alle plaatsen met verbranding (boilers op gas, ...).
 - Geadviseerd om veiligheidsverlichting te voorzien. Bij brand valt mogelijk ook de elektriciteit uit, evacuatie 's nachts zonder verlichting en met rook is erg moeilijk. Elke seconde telt voor evacuatie van de aanwezigen. Het is aangewezen om veiligheidsverlichting te voorzien bij alle gangen, trappen, buitendeuren en zekeringkast.
 - Geadviseerd om noodverlichting te plaatsen bij alle installaties, machines, zekeringkasten, ... en kritieke werkplekken waar men nog bepaalde handelingen moet kunnen doen bij stroomuitval.
 - Geadviseerd om voldoende brandblussers te voorzien. Elke seconde telt bij brand.
 - Gelieve er voor te zorgen dat alle deuren van de evacuatiewegen opendraaien naar buiten, richting redding, buitenomgeving of gelijkvloers.
- **Inplanting vast meubilair:** Bij de inplanting van vast meubilair is het aan te raden om dit vast meubilair niet onder ramen te voorzien. Dit met het oog op een veilige uitvoering van onderhoudswerken aan deze ramen.

- **Buitenverharding:** Er moet gekozen worden voor een materiaal dat niet glad wordt. Indien gedacht wordt aan houten bevoelingen, dient men rekening te houden met de oriëntatie van het gebouw m.b.t. blootstelling aan zon en wind i.f.v. het snel opdrogen van de houten bevoering. Bij houten bevoelingen is een gefreind oppervlak aangewezen.
- **Plaatsen nieuwe technieken:**
 - Elektrische kasten, enz. dienen afgesloten te worden.
 - Pictogrammen aan te brengen die waarschuwen voor het betrokken risico.
 - Pictogrammen aan te brengen die wijzen op het gebruik van de juiste persoonlijke bescherming.
 - Scherpe randen (kabelgoten, ...) met risico's op kwetsen van hoofd of andere lichaamsdelen: af te schermen met zachter materiaal.

Alle richtlijnen in dit hoofdstuk zijn adviezen, gebaseerd op wetgeving, normen en ervaring. Het niet reageren op afwijkingen op de plannen, verslagen, ..., mag niet beschouwd worden als een stilzwijgende goedkeuring. Indien u expliciet ergens ons advies over wenst, dient dit zo gevraagd te worden in een aparte mail en dient ons antwoord afgewacht te worden. De uiteindelijke keuze en verantwoordelijkheid voor het ontwerp blijft altijd bij de opdrachtgever en diens ontwerper (architect, ...).

Technische fiches betreffende de geplaatste installaties en gebruikte materialen dienen aan de veiligheidscoördinator verwezenlijking te worden overhandigd, evenals de nodige keuringsattesten.

Toelichting valbeveiliging: borstwering versus valharnassen

Algemeen:

- De wetgeving in de algemene veiligheidsprincipes voorziet uitdrukkelijk een preventiehiërarchie. Hierbij wordt expliciet de voorkeur gegeven aan collectieve beveiliging, boven persoonlijke beveiliging. Concreet vertaald naar valbeveiliging: er moet altijd de voorkeur gegeven worden aan een permanente borstwering boven het gebruik van een valharnas.
- De opdrachtgever en ontwerper / architect zijn juridisch aansprakelijk voor de ontwerpkeuzes die gemaakt worden, incl. de gevolgen van deze keuzes (vb. ongeval dat had kunnen vermeden worden als de borstwering voldoende hoog was geweest).

Waarom die voorkeur voor borstwering ten opzicht van ankerpunten / levenslijnen?

- Bij een valharnas
 - a) Moet de levenslijn jaarlijks nagezien worden.
 - b) Moet het valharnas jaarlijks gekeurd worden.
 - c) Moeten alle toebehoren van het valharnas jaarlijks gekeurd worden.
 - d) Moeten alle betrokken arbeiders, onderhoudspersoneel, ... over harnassen en toebehoren beschikken. Indien 1 iets ontbreekt, kan het al niet meer gebruikt worden.
 - e) Moeten alle betrokkenen deze harnassen en toebehoren ook effectief meegebracht hebben. Indien 1 iets ontbreekt, kan het al niet meer gebruikt worden.
 - f) Moeten alle betrokkenen gemotiveerd zijn om de harnassen te gebruiken.
 - g) Moeten alle betrokkenen opgeleid zijn om de harnassen te gebruiken.
 - h) Moeten alle betrokkenen zich nog herinneren hoe ze een harnas correct moeten gebruiken.
 - i) Moeten alle betrokkenen effectief de harnassen aanhebben.
 - j) Moeten alle betrokkenen de harnassen op een correcte wijze aanhebben. 1 vergissing kan er al voor zorgen dat de betrokkene denkt dat hij beveiligd is en risico's mag nemen, terwijl hij in de praktijk niet beveiligd is.
 - k) Moeten alle betrokkenen zich op een correcte wijze gaan verbinden met het ankerpunt. Men mag niet zomaar alles gaan combineren of mixen, laat staan gaan improviseren.
 - l) Zal de verbindingslijn hopelijk hun werken niet te veel hinderen, waardoor kans vergroot dat de harnassen alsnog opnieuw worden uitgedaan.
- ⇒ U merkt; heel wat onzekere factoren waarvoor er onmogelijk garanties kunnen gegeven worden. In perfecte omstandigheden kan een harnas zeker een goede bescherming bieden. **In de praktijk zijn de omstandigheden zelden perfect.** De veiligheidsketen is maar zo sterk als de zwakste schakel, hier zelfs letterlijk. Met andere woorden: valharnassen zijn een oplossing, maar in de praktijk geen betrouwbare oplossing. En u bent er altijd mogelijk mee aansprakelijk voor als er iets misloopt.
- Een borstwering beschermt iedereen die in deze zone aanwezig is, ook u. Eens de borstwering geplaatst is, kan er niets meer mee mislopen. Men kan deze niet vergeten of "vergeten". Een borstwering is een zeer betrouwbare en efficiënte oplossing, zowel op vlak van stevigheid als van correcte toepassing.

Verschil tussen ankerpunten en levenslijnen?

- Borstwering hebben altijd de voorkeur boven levenslijnen of ankerpunten, zoals wettelijk bepaald.
- Levenslijnen genieten de voorkeur boven een reeks ankerpunten.
- Voor grotere daken is een levenslijn beter dan een serie ankerpunten. Bij ankerpunten moet de betrokken arbeider zich immers steeds losmaken en opnieuw vastmaken. Hierbij ontstaat het risico dat er in tussentijd iets misloopt, of dat de arbeider dit beu begint te geraken en zich niet meer vastmaakt.

Wettelijk verplicht?

- De wetgeving zal hierin niets expliciet gaan verplichten. Wetgeving voorziet hierin geen middelenverbintenis ("er moet een leuning staan") maar een resultaatsverbintenis ("voldoende garanties op veilige uitvoering"). Als ontwerper en opdrachtgever bent u wel mee aansprakelijk voor de veiligheid van de toekomstige gebruikers en onderhoudsmensen. Bij een ongeval kan de rechtbank aan opdrachtgever en ontwerper vragen of zij wel het maximale hebben gedaan om het ongeval te vermijden, bijvoorbeeld door het gebouw inherent maximaal veilig te ontwerpen. Een rechtbank houdt geen rekening met planning, budget, zonnepanelen of stedenbouwkundige voorschriften, maar kijkt enkel of er meer had kunnen gebeuren om het ongeval te vermijden. Een rechtbank kan immers oordelen dat er aanpassingen hadden moeten gebeuren aan planning, budget of plannen om de veiligheid van de mensen te garanderen. Een rechtbank kan oordelen dat als er praktische bezwaren zijn (planning, budget, stedenbouwkundige voorschriften, ...) dat het project dan niet had mogen gebouwd worden, of kleiner, of een verdiep minder. Geen budget voor isolatie is ook geen reden om de EPB-eisen te mogen negeren. En mensenlevens zijn belangrijker dan isolatie. De mogelijke straffen zijn dan ook navenant.

We verwijzen hiervoor ook naar:

Een recent vonnis van de Correctionele Rechtbank te Luxemburg, afdeling Marche-en-Famenne, gaat een stap verder. Het verklaart een architectenbureau en een hotelketen principieel schuldig aan inbreuken op de preventiehiërarchie door in de fase van het ontwerp voor het onderhoud van het dak te opteren voor een levenslijn in plaats van een collectieve beveiliging (Corr. Luxemburg, afd. Marche-en-Famenne 23 augustus 2021, nr. 2021/228).

En we verwijzen ook naar het standpunt van de arbeidsinspectie:

In art. 17 staat dat de bouwdirectie belast met het ontwerp (veelal een architect) en in voorkomend geval de opdrachtgever (dat is bij een oppervlakte van meer dan 500 m²) de algemene preventiebeginselen moeten toepassen bij al hun keuzes die ze maken met betrekking tot het bouwproject. Deze keuzes kunnen van architecturale aard zijn, van bouwkundige aard, van technische aard, van planmatige aard en organisatorische aard zijn. Zij moeten dit doen tijdens alle fasen van het ontwerp van het bouwwerk.

Hierin staat dat opdrachtgever / architect ervoor moeten zorgen dat het gebouw inherent veilig moet kunnen gebouwd en onderhouden worden.

Esthetiek?

- Een rechtbank houdt hoe dan ook geen rekening met de esthetiek van een gebouw. De veiligheid heeft voorrang op alles.
- Bij het voorzien van een borstwering kan er wel creatief omgesprongen worden:
 - a) Gevel laten doorlopen, zodat borstwering niet als dusdanig opvalt.
 - b) Glazen borstwering, zodat deze visueel minder opvalt en geen extra schaduw veroorzaakt.
 - c) Opklapbare systemen, zodat de borstwering enkel zichtbaar is tijdens onderhoudswerken.
 - d) Fijnmazige borstweringen.
 - e) Er juist een eye catcher van maken. (LED lijn, ...)
 - f) Functioneel maken (vb. voldoende hoge bloembakken, ...).
 - g) Combinaties (vb. gevel gedeeltelijk laten doorlopen, met daarop een kleine extra leuning).
 - h) Of u kiest gewoon voor de goedkoopste borstwering, waar ook helemaal niets mis mee is.

Budget?

- Een rechtbank houdt hoe dan ook geen rekening met uw budget. Er mag niet bespaard worden op veiligheid.

Stedenbouw?

- Stedenbouw verbiedt om hoger te bouwen?
 - a) Er zijn opklapbare systemen.
 - b) De rechtbank zal aanbrengen dat ervoor gekozen kon worden om een verdiep minder te bouwen, en zo wel aan de wetgeving te voldoen.

Te laat om nog aanpassingen te doen?

- Het ontwerp had al van in het begin veilig moeten zijn. De veiligheidscoördinator ontwerp had hieromtrent al van in het begin om advies kunnen gevraagd worden, zodat wettelijk verplicht.

Als opdrachtgever / architect ondanks alles toch kiezen voor levenslijn of ankerpunten ...:

- Elke producent heeft zijn product laten keuren volgens zijn eigen plaatsingsvoorschriften. Dit gaat over tussenafstanden, wijze van verankeren, ... Wij mogen geen merk of fabrikant aanraden. We zullen dus ook niet gaan vastleggen waar of hoeveel verankeringen enz. er moeten geplaatst worden. Het is de taak van de ontwerper om te garanderen dat de punten worden afgestemd op de onderliggende structuur. We kunnen enkel stellen dat de richtlijnen van de fabrikant moeten gevolgd worden.
- Toch nog deze aandachtspunten:
 - a) We adviseren om evt. levenslijnen of ankerpunten op minstens 2m van de dakrand te plaatsen. Zo fungeert deze meteen ook als visuele scheiding tussen de veilige en onveilige zone.
 - b) We adviseren dat extra aandacht wordt besteed daar waar levenslijnen andere constructies kruisen (vb. HVAC-kanalen). Er mag geen contact optreden, ook niet bij storm. Dit zorgt immers voor een schurende werking, waardoor vroeg of laat schade optreedt.
 - c) We adviseren dat deze levenslijn of ankerpunten door een bevoegd persoon worden gecontroleerd, zowel bij in dienst name als periodiek (jaarlijks).
 - d) Niet-vastgemaakte doodgewichtankers mogen niet gebruikt worden als het vriest of kans is op rijmplekken. Er kan rijm optreden tussen het anker en het dak, waardoor het anker mee glijdt bij een valpartij.
 - e) Een levenslijn is minder slecht dan ankerpunten.
 - f) Een systeem waarbij de arbeider zich slechts 1x moet vastklikken is minder slecht dan een systeem waarbij de arbeider zich telkens moet losmaken en terug vastmaken.
 - g) Al deze bovenstaande problemen kunnen perfect vermeden worden door het voorzien van een voldoende hoge borstwering, zoals wij adviseren en de wetgeving het eist.

Conclusie:

- De wetgeving in de algemene veiligheidsprincipes voorziet uitdrukkelijk een preventiehiërarchie. Hierbij wordt expliciet de voorkeur gegeven aan collectieve beveiliging, boven persoonlijke beveiliging. Concreet vertaald naar valbeveiliging moet altijd de voorkeur gegeven worden aan een permanente borstwering boven het gebruik van een valharnas.
- Als opdrachtgever / architect moet u kunnen verantwoorden waarom u geen collectieve veiligheid voorziet. Stedenbouwkundige voorschriften, budget of esthetiek zijn in deze geen argument voor een rechtbank om een slachtoffer te verantwoorden.
- Als veiligheidscoördinator moeten wij, net zoals u, de wetgeving volgen en dus steeds de voorkeur geven aan collectieve veiligheid.
 - a) Een ankerpunt is minder slecht dan niets.
 - b) Een levenslijn is minder slecht dan een reeks ankerpunten.
 - c) Een permanente borstwering is de meest veilige oplossing en de enige oplossing die voldoende garanties biedt.
- Verder geven wij ook de uitdrukkelijke voorkeur aan collectieve systemen die al bescherming bieden tijdens het bouwproces, vb. een gevel die verder doorloopt. Zo is men ook tijdens alle dakwerken al beveiligd, wat trouwens ook de verantwoordelijkheid is en blijft van de opdrachtgever en ontwerper / architect.
- Bij gebouwen waar personeel zal werken: Aangezien het ook gaat om de beveiliging bij gebruik van het project, dient ook uw preventieadviseur hierover zijn advies te geven.

Iedereen heeft zijn eigen idee over veilig werken met een valharnas, maar uiteindelijk bent u wel mee aansprakelijk voor wat er wordt uitgespookt. Vb. onderstaande arbeider vindt dat hij perfect veilig bezig is met zijn valharnas. Wenst u mee aansprakelijk te zijn voor zo'n toestanden?

Het advies geven over of zogezegd “goedkeuren van” een ankerpunt of levenslijn geldt niet als stilzwijgende verandering van standpunt. We geven als veiligheidscoördinator nooit een goedkeuring om de wetgeving niet na te leven. Collectieve veiligheid blijft de voorkeur krijgen. De verantwoordelijkheid van de gemaakte keuze blijft steeds bij opdrachtgever en ontwerper liggen.

Inspiratie

We geven wel de voorkeur aan systemen die ook tijdens de bouwfase al beveiliging bieden, zoals doorlopende gevels.

Minder zichtbaar van op straat.

Geen doorboring van de waterdichting of isolatie.

Niet zichtbaar van op straat, geen hinder voor de burens.

DEEL 2: COÖRDINATIEDAGBOEK

Inleiding

Dit onderdeel is het coördinatiedagboek. Dit wordt verder aangevuld tijdens en na de werken.

Volgens de wetgeving moet een coördinatiedagboek de volgende elementen bevatten:

N°	Wetgeving	Terug te vinden
1	De namen en adressen van de tussenkomende partijen, het ogenblik van hun tussenkomst op de bouwplaats en voor ieder van hen, het voorziene aantal op de bouwplaats te werk te stellen werknemers evenals de voorziene duur van de werken.	Zie "Gegevens van de tussenkomende partijen". Deze informatie wordt aangevuld aan de hand van de ingevulde "Intentieverklaringen".
2	De beslissingen, vaststellingen en gebeurtenissen die voor het ontwerp of de verwezenlijking van het bouwwerk van belang zijn.	Zie "Verslagen van de veiligheidscoördinator" en "Verslagen van de werfvergaderingen".
3	De opmerkingen gemaakt aan de tussenkomende partijen, inzonderheid deze betreffende hun eventuele gedragingen, handelingen, keuzen of nalatigheden die in strijd zijn met de algemene preventieprincipes, en de gevolgen die ze eraan gegeven hebben.	Zie "Verslagen van de veiligheidscoördinator" en "Briefwisseling".
4	De opmerkingen van de aannemers, aangevuld met het visum van de betrokken partijen.	Zie "Verslagen van de veiligheidscoördinator" en "Briefwisseling".
5	De gevolgen gegeven aan de opmerkingen van de tussenkomende partijen en van de werknemersvertegenwoordigers die van belang zijn voor het ontwerp van het project of de verwezenlijking van het bouwwerk.	Zie "Verslagen van de veiligheidscoördinator" en "Briefwisseling".
6	De tekortkomingen van de tussenkomende partijen ten opzichte van de algemene preventiebeginselen, de toepasselijke regels en de concrete maatregelen aangepast aan de specifieke kenmerken van de tijdelijke of mobiele bouwplaats, of ten opzichte van het veiligheids- en gezondheidsplan.	Zie "Verslagen van de veiligheidscoördinator" en "Briefwisseling".
7	De verslagen van de vergaderingen van de coördinatiestructuur.	Zie "Verslagen van de veiligheidscoördinator".
8	De ongevallen.	Zie "Ongevallen en incidenten".

Gegevens van de tussenkomende partijen

- In ontwerpfase: zie eerste blad van dit veiligheidsdossier ontwerp.
- In uitvoeringsfase: zie verslaggeving van de veiligheidscoördinator.
- Na uitvoering: lijst wordt hier toegevoegd.

Verslagen van de veiligheidscoördinator

- Deze worden verzameld in het digitaal dossier. Zie digitaal dossier.

Verslagen van de werfvergaderingen

- Deze worden verzameld in het digitaal dossier. Zie digitaal dossier.

Briefwisseling

- Deze wordt verzameld in het digitaal dossier. Zie digitaal dossier.

Ongevallen en incidenten

- Alle ongevallen en incidenten dienen zo snel mogelijk aan de veiligheidscoördinator gemeld te worden. Daarna dient de aannemer te zorgen voor een verslag, zodat de nodige maatregelen kunnen getroffen worden om herhaling te vermijden. Dit verslag moet opgemaakt worden na elk ongeval met letsel of waarbij er in soortgelijke ongevallen een letsel kan optreden.
- Tot zover bekend, zijn er geen ongevallen of incidenten op dit project gebeurd.

DEEL 3: POSTINTERVENTIEDOSSIER

Inleiding

Het postinterventiedossier (PID) bevat alle documenten zoals plannen, fiches en nota's met als bedoeling de huidige en latere interventies aan het gebouw te vereenvoudigen.

De asbuil informatie moet door de betrokken partijen (ontwerper, aannemers, opdrachtgever, ...) bezorgd worden aan de veiligheidscoördinator. De veiligheidscoördinator neemt geen verantwoordelijkheid over de volledigheid of juistheid van de bezorgde informatie. Indien de opdrachtgever merkt dat bepaalde informatie ontbreekt of niet correct is, dient de opdrachtgever deze informatie toe te voegen. Ook indien er nadien nog bijkomende (her)keuringen gebeuren, uitbreidingen of renovaties, moet al deze informatie verzameld worden in het postinterventiedossier.

Het PID wordt geopend door de veiligheidscoördinator-ontwerp en uitgewerkt door de veiligheidscoördinator-verwezenlijking.

In het veiligheids- en gezondheidsplan worden alle omvattende risico's van het project genoteerd aan de hand van de gegevens die de coördinator krijgt van de verschillende tussenkomende partijen. Deze lijst is eveneens een deel van het afgegeven dossier.

De veiligheidscoördinator vermeldt de nodige veiligheidsmaatregelen die van toepassing zijn op de personen die instaan voor het onderhoud en eventuele interventies bij het project na de ingebruikname.

Deze richtlijnen zijn niet bindend aangezien de arbeidsmiddelen niet altijd gekend zijn maar het zijn algemene richtlijnen om interventies op een veilige manier te kunnen uitvoeren.

Het PID wordt overgemaakt aan de opdrachtgever na het in gebruik nemen van het project.

Wij vragen dit PID goed bij te houden daar dit een deel is van het project en bij verkoop gevraagd wordt door de notaris om bij de verkoopakte te voegen.

Volgens de wetgeving moet een postinterventiedossier de volgende elementen bevatten:

N°	Wetgeving	Terug te vinden
1	De informatie betreffende de structurele en essentiële elementen van het bouwwerk.	Zie hierna, "Algemeen". Deze informatie moet worden bezorgd en nagekeken door de architect en/of betrokken studiebureaus.
2	De informatie betreffende de aard en de plaats van aantoonbare of verborgen gevaren, inzonderheid ingewerkte nutsleidingen.	Zie de asbuilplannen en / of foto's van de diverse aannemers.
3	De plannen die werkelijk met de uitvoering en afwerking overeenstemmen.	Zie de asbuilplannen van de architect / studiebureau / aannemers.
4	De architecturale, technische en organisatorische elementen in verband met de verwezenlijking, de instandhouding en het onderhoud van het bouwwerk.	Zie het "Veiligheids- en gezondheidsplan" voor de verwezenlijking, en het "Postinterventiedossier" voor instandhouding en onderhoud bij de diverse onderdelen.
5	De informatie voor de uitvoerders van te voorziene latere werkzaamheden, inzonderheid de herstelling, vervanging of ontmanteling van installaties of constructie-elementen.	Zie de verschillende asbuildossiers, in de diverse onderdelen van het "Postinterventiedossier".
6	De relevante verantwoording van de keuzen in verband met onder andere de toegepaste uitvoeringsmethoden, technieken, materialen of architecturale elementen.	Zie coördinatieboek, "Verslagen van de vergaderingen" en "Verantwoording gebruikte materialen en uitvoeringsmethode".
7	De identificatie van de gebruikte materialen.	Zie de technische fiches, in de diverse onderdelen van het "Postinterventiedossier".

De veiligheidscoördinator dient de informatie op te vragen. De veiligheidscoördinator kan echter niet verantwoordelijk gesteld worden voor ontbrekende of foutieve informatie. De aannemers en andere partijen moeten de nodige en correcte informatie bezorgen aan de veiligheidscoördinator.

Gebruikte afkortingen in dit PID:

EDTC = Externe Dienst voor Technische Controle . Voor een lijst: zie internet.

PID = Postinterventiedossier

TF = Technische fiche

Algemeen

Document	Ontv.	Bemerkingen
Aangepast veiligheidsplan, coördinatiedagboek en postinterventiedossier, opgesteld door de veiligheidscoördinator.	V	Huidige document. Zie digitaal dossier.
Advies van de brandweer.		
Asbuilplannen, opgesteld door architect.		
Verantwoording gemaakte keuzes: zie werfverslagen van de architect.		
Foto's van geplaatste leidingen.		
Ontvangen asbuilinformatie.		Zie digitaal dossier.

Algemeen:

- ⊕ Het project mag pas in gebruik worden genomen nadat alle keuringen in orde zijn gebracht. De keuringen zijn een minimum vereiste om een veilig gebruik te garanderen.
- ⊕ De opdrachtgever dient alle instructies na te leven. Dit biedt de beste garantie op een langdurig en veilig genot van het project.
- ⊕ Nooit zomaar beginnen boren in muren (elektrische leidingen, ...) of vloeren (water, vloerverwarming, ...). Zeker nooit boren recht boven of onder stopcontacten of schakelaars. Daar is de kans groot dat er een leiding in de muur zit.
- ⊕ Periodieke keuringen of onderhoud: attesten toe te voegen aan dit dossier.
- ⊕ Beperkte vernieuwingen of uitbreidingen: asbuilinformatie toe te voegen aan dit dossier.
- ⊕ Bij latere verbouwingen of afbraak, dient het afval maximaal selectief en gescheiden verwijderd te worden: hout, glas, diverse metalen, brandbaar restafval, inert puin (baksteen, beton, ...),
- ⊕ Bij latere verbouwingen of afbraak, zal er mogelijk een nieuwe veiligheidscoördinator moeten aangesteld worden. Hij zal eveneens een exemplaar van dit dossier moeten krijgen. Voor beperkte werken verwijzen we naar de risicoanalyses in het veiligheidsplan.
- ⊕ Bij gebouwen waar personeel tewerk gesteld wordt:
 - De preventieadviseur van de werkgever dient een risicoanalyse te maken en zijn veiligheidsplan aan te passen voordat de gebouwen in dienst mogen genomen worden.
 - De preventieadviseur dient zijn advies te verlenen over alle zaken die te maken hebben met veiligheid (leuningen, brand, ...).

Afbraak

Jaarlijks:

- ⊕ Eventueel resterend asbest nazien op de staat. Indien nodig, asbest dat een risico begint te vormen zo snel mogelijk volgens de regels verwijderen.
- ⊕ Informeren van de gebruikers over de aanwezigheid van het asbest en hoe hier mee om te gaan (niet beschadigen, niet in boren, ...).

Rioleringen en regenwater

Rioleringskeuring: in Vlaanderen verplicht indien:

- ⊕ Alle nieuwbouw of ingrijpende renovaties.
- ⊕ (Her)aansluiting op de openbare riolering, gracht of IBA.
- ⊕ (Her)aansluiting op de openbare riolering indien er in uw straat een gescheiden rioleringsstelsel wordt aangelegd.

Jaarlijks:

- ⊕ Reinigen van evt. filters.

BELANGRIJK:

Bij onderhoud van (regen)waterputten en andere “besloten ruimten”:

Er kan in deze ruimten een gevaarlijke atmosfeer ontstaan. Enerzijds kunnen er schadelijke gassen hangen, anderzijds kan er een tekort aan zuurstof ontstaan.

Dergelijke putten moet steeds ruim op voorhand degelijk verlucht worden, bij voorkeur mechanisch. Vb. een ventilator lucht laten in blazen en er op letten dat deze verse lucht overal terecht komt.

Ook al is het niet vanzelfsprekend, we dringen er sterk op aan om op voorhand meting uit te voeren omtrent de luchtkwaliteit. Zowel om zeker te zijn dat er geen gevaarlijke gassen aanwezig zijn, en dat er wel voldoende zuurstof is. Meten is de enige wijze om zekerheid te hebben, de “trucjes” die circuleren zijn weinig betrouwbaar.

Het is **STRIKT VERBODEN** om alleen werken uit te voeren. Er moet **ALTIJD** iemand bovenaan de wacht houden en contact houden met de persoon beneden.

In de put de aanwezigheid van personen tot een absoluut minimum beperken, zowel het aantal personen als duurtijd. Personen verbruiken immers ook zuurstof.

Indien er alsnog een probleem zou ontstaan: **ALTIJD EERST** de hulpdiensten verwittigen. Indien u niet opgeleid bent om een reddingsoperatie uit te voeren, blijft u beter uit de put.

ALS DE ATMOSFEER IN DE PUT GEVAARLIJK IS VOOR HET SLACHTOFFER, IS DEZE EVEN GEVAARLIJK VOOR U! Er heeft niemand baat bij extra slachtoffers, veel “redders” verliezen ook het bewustzijn.

Wie in de put gaat, draagt best een valharnas of tankgordel. Zo kan deze persoon van bovenaf uit de put getrokken worden, zonder dat er extra personen aan het gevaar worden blootgesteld. Er moeten voldoende personen boven blijven.

Ruwbouw

Jaarlijks:

- ⊕ Nazicht van de gevels, voegwerk, muren, Losse of kapotte elementen herstellen.

Stabiliteit:

- ⊕ De maximaal toegelaten draagbelastingen moeten duidelijk op de plannen vermeld staan. Dit zowel op de vloeren, daken, balkon,
- ⊕ Balkon: als een balkon niet berekend is op het plaatsen van een opblaasbaar zwembad, jacuzzi of andere zware zaken, moet dit duidelijk vermeld worden op de plannen en via een pictogram op het balkon. Dit moet op zo'n wijze aangeduid worden dat ook een leek ziet wat de bedoeling is.

Bij kelders of andere waterdichte wanden is het verboden om er in te boren of sleuven in te maken. De waterdichting van een wand hangt o.a. af van de dikte. Een lokale boring zorgt voor een lokale vermindering van de waterdichting. Leidingen worden in opbouw uitgevoerd of in binnenwanden.

Daken en dakgoten

Jaarlijks:

- ⊕ Reinigen van de dakgoten.
- ⊕ Nazicht van de daken. Losse of kapotte elementen herstellen. Een goede waterdichting is essentieel voor uw gebouw.
- ⊕ Nazicht van de verankeringspunten, valharnassen en toebehoren door een EDTC. Dit nazicht moet ook gebeuren na elke val.

Onderhoud of werken aan het dak:

- ⊕ Onderhoud aan dakramen of koepels gebeurt bij voorkeur van binnenuit. Hierbij moet er op een stabiel en veilige werkvloer gewerkt worden.
- ⊕ Zowel eigenaars als aannemers moeten op een veilige wijze werken aan het dak uitvoeren. Hierbij gaat altijd de voorkeur naar collectieve veiligheid, zoals een stelling of zeer stevige leuning.
- ⊕ Enkel bij uitzondering kan gebruik gemaakt worden van een valharnas. Dit mag echter nooit de standaardoplossing zijn. Een valharnas wel nog altijd beter dan helemaal niets.

Momenteel is nog steeds geen (collectieve) valbeveiliging voorzien op de daken. Geadviseerd om deze alsnog te plaatsen, om de verantwoordelijkheid van opdrachtgever en architect te vrijwaren.

Buitenschrijnwerk

Jaarlijks:

- ⊕ Onderhoud sloten, scharnieren en andere bewegende onderdelen.
- ⊕ Garagepoort: testen of anti-stikmechanisme werkt. Indien er iemand onder de poort terecht komt, zou de poort terug naar boven moeten gaan. Dit kan getest worden door vb. een blok hout onder de dichtgaande poort te steken.
- ⊕ Nazicht van alle sluitingen en kitten van ramen, deuren en poorten.

Vermijden van thermische breuk in het glas. Thermische breuk kan optreden bij lokale temperatuurverschillen in het glas. Het risico is het grootst op +- zuidgericht glas, in de zon of bij glas met grote isolatiewaarde.

- ⊕ Screens, rolluiken, schuiframen, ... steeds volledig naar boven of volledig naar beneden doen, zodat het glasoppervlak gelijkmatig opwarmt of afkoelt.
- ⊕ Hang niets op aan het glas. Geen affiches of stickers. Stickers enz. die aanwezig zijn op het glas bij plaatsing, dienen zo snel mogelijk verwijderd worden.
- ⊕ Vermijd voorwerpen dichter dan 4cm bij het glas (binnen- en buitenzijde).
- ⊕ Vermijd verwarming, koeling en spots op 20cm van het glas. Bij vloerverwarming of LED is er geen probleem.

Ventilatie

6-maandelijks:

- ⊕ Nazicht van de filters. Vooral na het pollenseizoen dienen alle filters gereinigd of vervangen te worden. Dit betreft de ruimste zin: filters in het toestel, roosters, inlaat t.h.v. gevel of dak,

Jaarlijks:

- ⊕ Nazicht van de ventilatieleidingen. Indien nodig: reinigen.

Bij laaghangende technieken, met mogelijk (hoofd)letsel: geadviseerd de scherpe randen en hoeken te beveiligen met zacht materiaal.

Gas, verwarming, sanitair warm water en water

Bereikbaarheid gaskraan: Deze moet in geval van nood vlot bereikt worden:

- ⊕ Geen stockage van allerhande materialen of andere rommel. Ook in duisternis moet men veilig tot bij de gaskraan geraken.
- ⊕ Geadviseerd om noodverlichting te plaatsen, zodat men bij het uitvallen van de verlichting vlot bij de gaskraan geraakt.

Jaarlijks in de herfst:

- ⊕ Van binnenuit afsluiten van de buitenkranen en water aflatens (kraantje eventjes openzetten).

Bij aanpassingen of afbraak van de gasinstallaties:

- ⊕ Werken mogen enkel uitgevoerd worden door een gespecialiseerde vakman.
- ⊕ De hoofdkraan moet afgesloten worden, op zo'n wijze dat deze niet door derden kan terug geopend worden.
- ⊕ De leidingen en installaties moeten ontgast worden.
- ⊕ Voordat de installatie terug in dienst gaat, moet er eerst een keuring gebeuren.

Bij onderhoud, herstellingen of andere werken op het dak of grote hoogte: valbeveiliging te voorzien.

Bij laaghangende technieken, met mogelijk (hoofd)letsel: geadviseerd de scherpe randen en hoeken te beveiligen met zacht materiaal.

Elektriciteit en andere bekabeling

Bereikbaarheid hoofdschakelaar en zekeringen: Deze moeten in geval van nood vlot bereikt worden:

- ⊕ Geen stockage van allerhande materialen of andere rommel. Ook in duisternis moet men veilig tot bij de elektrische kast geraken.
- ⊕ Geadviseerd om noodverlichting te plaatsen, zodat men bij het uitvallen van de verlichting vlot bij de zekeringen geraakt.

Jaarlijks:

- ⊕ Testen verliesstroomschakelaar.
- ⊕ Onderhoud centrale branddetectie door gespecialiseerde vakman.
- ⊕ Onderhoud centrale inbraakdetectie door gespecialiseerde vakman.

Periodieke herkeuring laagspanning:

- ⊕ Alle elektrische installaties worden herkeurd na 5 jaar (verplicht door wet en verzekeraar).

Keuring elektrische cabines:

- ⊕ Opstellen van specifieke risicoanalyse voor elektrische cabines.
- ⊕ Alle cabines en MS- of HS-installaties worden herkeurd na 1 jaar (verplicht door wet en verzekeraar).

Bij aanpassingen of afbraak van de installaties:

- ⊕ Werken mogen enkel uitgevoerd worden door een gespecialiseerde vakman.
- ⊕ De hoofdschakelaar moet afgesloten worden, op zo'n wijze dat deze niet door derden kan terug geopend worden.
- ⊕ Meten of dat de installaties effectief spanningsloos zijn.
- ⊕ Voordat de installatie terug in dienst gaat, moet er eerst een keuring gebeuren.

Lift

- ⊕ Periodieke keuring:
 - Indien onderhoudsfirma ISO-gecertificeerd: keuring om de 6 maanden.
 - Indien onderhoudsfirma niet ISO-gecertificeerd: keuring om de 3 maanden.
- ⊕ Bij werken in de liftkoker of bij de bewegende onderdelen, moet de stroom volledig afgeschakeld worden. Er moet een betrouwbare beveiliging zijn tegen herinschakelen, vb. een lock&tagout-systeem.

Omgevingsaanleg

- ⊕ Er op letten dat paden en terrassen niet glad worden. Desnoods reinigen of behandelen tegen gladheid.
- ⊕ Sneeuwrij houden van toegangswegen en voetpad van de openbare weg.

Verklaring van overdracht van het postinterventiedossier (PID)

Terug te bezorgen op het einde van de werken, nadat de veiligheidscoördinator het aangevulde postinterventiedossier aan de opdrachtgever heeft bezorgd.

Omschrijving:	Sloopwerken en nieuwbouw burelencomplex
Werkadres:	Tragel 67 – 9308 Aalst
Opdrachtgever:	Jan De Nul Tragel 60 - 9308
Architect:	Philippe Samyn and Partners Steenweg op Waterloo 1537 – 1180 Brussel
Veiligheidscoördinator:	Probam nv Korte Keppestraat 7 bus 63 – 9320 Aalst
VC Ontwerp:	Pieter Marchand - 0471 76 44 51 – pieter.marchand@probam.be
Veiligheidscoördinator:	EvoPlus bv Vogelkersstraat 5 - 9700 Oudenaarde – www.evoplus.be
VC Verwezenlijking:	Pieter Marchand - 0471 76 44 51 - pieter@evoplus.be

Ondergetekende verklaart het veiligheidsplan, aanzet tot coördinatiedagboek en aanzet tot Ondergetekende verklaart het aangevulde veiligheidsplan, coördinatiedagboek en postinterventiedossier te hebben ontvangen vanwege de veiligheidscoördinator.

Het is de verantwoordelijkheid van de ontvangende partij om dit dossier zelf bij te houden en waar nodig aan te vullen met nieuwe informatie (vb. latere periodieke keuringen, ...).

Bij deze wordt de opdracht van de veiligheidscoördinator beëindigd.

Datum opmaak en verzending: 27 maart 2023

Voor ontvangst,
Naam:

Handtekening: